

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н.КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра статистики, обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ РУХУ
ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА»**

Виконала:

студент 2 курсу

спеціальності

071 «Облік і оподаткування» Яна СТІЛЯНА

Керівник: к.е.н., доцент

Тетяна ПОНОМАРЬОВА

Роботу допущено до захисту перед АК рішенням кафедри статистики, обліку та аудиту від «9» листопаду 2023 р., протокол №4

Завідувач кафедри

статистики, обліку та аудиту,

д.е.н., професор

Оксана НЕСТЕРЕНКО

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АУДИТУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1 Поняття, класифікація грошових коштів	6
1.2 Державне регулювання обліку грошових коштів	11
1.3 Макроекономічний аналіз грошових коштів в Україні за період 2018-2023pp.	18
1.4 Економічна характеристика ТОВ «Комфорт Агро».....	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	29
2.1 Організація документального забезпечення обліку руху грошових коштів торговельного підприємства.....	29
2.2 Методика обліку та аналізу операцій з грошовими коштами	33
2.3 Автоматизація обліку грошових коштів ТОВ «Комфорт Агро»	41
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	49
3.1 Організація аудиту грошових коштів підприємства	49
3.2 Методика аудиту грошових коштів торговельного підприємства ..	60
3.3 Шляхи вдосконалення обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Комфорт Агро».....	66
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Історія розвитку будь-якої країни неодмінно торкається економічної сфери. Відтак, за часів Стародавнього світу засобами обміну та платежу служили вирощувані продукти, худоба, пізніше почали з'являтися золоті та срібні монети, і, врешті-решт, в процесі розвитку виникли сучасні паперові гроші, електронні та віртуальні засоби платежу.

Будь-яке підприємство в процесі ведення господарської діяльності вступає у взаємовідносини із юридичними або фізичними особами стосовно питань закупки сировини, обладнання або реалізації товару. Як наслідок – виникають господарські взаємовідносини, котрі супроводжуються грошовими розрахунками та отриманням прибутку тої чи іншої сторони. Однак, одним із головних завдань бухгалтерського обліку є правильне та достовірне відображення руху грошових коштів задля забезпечення фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства на належному рівні, підтримання ліквідності бізнесу та його фінансової стабільності.

Сучасний розвиток економічної системи країни, направленість до вступу в Європейський Союз та політична ситуація викликають нагальну потребу різких та чітких змін, економічних реформ та, одночасно з цим, стимулювання, підтримання малого та середнього бізнесу задля забезпечення стабільного функціонування економічної системи в країні.

Наразі, для бізнесу існує велика кількість перешкод, викликаних як складною політичною ситуацією, так і податковим законодавством. Відповідно до даних Міністерства економіки, станом на січень-вересень 2021 року, у відношенні до ВВП тіньова економіка складає 31%, що є досить великим показником. На нашу думку, причиною цьому є складність та велике податкове навантаження на малий та середній бізнес, що, як наслідок, викликає у бізнесу жагу до зменшення розміру свого офіційного доходу та завищенні витрат. Одним із способів реалізації зменшення доходу є проведення фіктивних операцій, неправомірного відшкодування грошових коштів, виплата неофіційної заробітної плати, авансових та подорожніх листів, недотримання касової дисципліни належним чином та використання офшорних фірм.

Виходячи з неведеного, можна зробити висновок, що організація обліку руху грошових коштів потребує глибокого дослідження задля виокремлення проблематики та способів їх вирішення.

Дослідженням обліку руху грошових коштів займалися такі вітчизняні вчені, як Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Гальчинський А.С., Герасимович А.М., Задорожній З.В. та інші. Неоціненний вклад в організацію обліку руху грошових коштів було внесено зарубіжними вченими, а саме такими економістами, як К. Друрі, Д.Г. Шорт, Б. Нідлз.

Однак, світова економіка стрімко розвивається, і якщо 10-20 років тому, здавалося що галузь обліку руху грошових коштів була повністю досліджена, наразі так сказати не можна. У сучасному світі грошові кошти поділяють не тільки на паперові та монетні, а й на електронні та віртуальні. Наразі, в Україні тільки набирає популярності віртуальна валюта як спосіб платежу, а отже, загалом виникає потреба у законодавчому регламентуванні даного виду розрахунку. Також, виникають складності із застосуванням реєстратору розрахункових операцій, достовірним відображенням надходження грошових коштів через нього у звітності.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження діючої системи обліку, аналізу та аудиту руху грошових коштів торговельного підприємства для визначення проблематики даного питання, узагальнення отриманих знань та надання рекомендацій стосовно покращення ефективності обліку та аудиту грошових коштів. Для досягнення мети наукової роботи виокремлено та розглянуто наступні завдання:

1. Вивчити поняття та класифікації грошових коштів.
2. Дослідити державне регулювання обліку грошових коштів та провести їх макроекономічний аналіз.
3. Ознайомитися із організацією методики та документального забезпечення обліку руху грошових коштів, автоматизацією їх обліку.
4. Опанувати організацією аудиту грошових коштів.
5. Розібрати методики аудиту грошових коштів на торговельному підприємстві.
6. Виокремити шляхи вдосконалення обліку та аудиту грошових коштів на торговельному підприємстві ТОВ «Комфорт Агро».

Об'єктом дослідження є процеси організації обліку, аналізу та аудиту руху грошових коштів на торговельному підприємстві.

Предметом дослідження є система обліку, методика аналізу та аудиту грошових потоків, а також їх вплив на фінансовий стан торговельного підприємства.

Під час виконання кваліфікаційної роботи було використано емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження, а саме: спостереження та опис – задля виконання практичної частини магістерської роботи; діалектичний підхід, метод системного пізнання задля розкриття питань теорії організації методики та обліку руху грошових коштів; табличний і графічний методи під час створення графіків, діаграм та таблиць; метод порівняння – задля здійснення критичного огляду на літературні джерела.

Під час написання кваліфікаційної роботи було досліджено навчальні посібники, фахові статті та монографії. Також, результатами роботи є написання та публікація тез доповідей за керівництва Косатої І.А. у співавторстві із Зерною В.О. «Курсові різниці та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства» [21] та під керівництвом Пономарьової Т.В. було досліджено питання особливостей обліку грошових коштів зарахованих через POS-термінал [36] та написано фахову статтю за темою «Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів на торговельному підприємстві» [35].

Практична значущість роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних аспектів організації обліку, аналізу та аудиту руху грошових коштів на торговельному підприємстві, вирішенні питань, пов'язаних із удосконаленням обліку на підприємстві ТОВ «Комфорт Агро» враховуючи специфіку та особливості роботи.

Задля покращення якості ведення бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро» було запропоновано запровадити графік документообігу, систему електронного документообігу, службу внутрішнього аудиту.

Структура роботи: магістерська кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, яких складає 62 позицій та 11 додатків. Кількість сторінок основного тексту складає 76.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АУДИТУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття, класифікація грошових коштів

Основою ефективного функціонування країни є ринкова економіка, котра існує завдяки роботі малого, середнього та великого бізнесу. Підприємці платять податки до бюджету, забезпечують робочі місця та випуск необхідного товару. На кожному з наведених етапів одну з головних ролей грає правильне та достовірне відображення руху грошових коштів підприємства. Серед різних економічних джерел, поняття грошових коштів варіюється від товару до загального еквіваленту грошових коштів. На нашу думку, ознайомлення з даною категорією раціонально розпочати із Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Міжнародного стандарту фінансової звітності.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСФЗ 7 «Звіт про рух грошових коштів» грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Також, стандарт класифікує еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості [46, 27]. Тлумачення терміну «грошові кошти» вченими-економістами наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення економічної категорії «грошові кошти» економістами

Автор, джерело	Визначення економічної категорії «грошові кошти»
А	В
Остафійчук С.М.	Грошові кошти – готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби
Івченко Л.В.	Грошовий потік підприємства – це рух грошових коштів на розрахункових, валютних та інших рахунках і в касі підприємства в процесі його господарської діяльності, що в сукупності становить його грошовий обіг.

А	В
Скоробогатова В.В.	Грошові кошти є поняттям бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та включає готівку в касі; кошти на рахунках в банках (на поточному рахунку та частина коштів на інших рахунках, наприклад, рахунки відкриті для розрахунків за чеками); електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі; депозити до запитання та кошти в дорозі.
Бутинець Ф.Ф.	Готівка (готівкові кошти) - це грошові знаки національної валюти України - банкноти та монети. Безготівкові розрахунки — це перерахування грошових коштів з рахунку підприємства-платника на рахунок підприємства-отримувача.
Завадський Й.С.	Грошові кошти – доходи і надходження, що акумулюються в грошовій формі на рахунках підприємств, організацій, установ і домашніх господарств у банках і використовуються для забезпечення їхніх власних потреб або розміщення у вигляді ресурсів банків.
Кашенко О.І.	Грошові кошти – це засіб збереження вартості, який бере участь в обміні товарів та послуг, необхідний для забезпечення діяльності суб'єкта господарювання є найбільш ліквідною складовою оборотних активів, може бути вираженим у вигляді готівки, коштів на рахунках в банках та електронних грошей
Степаненко О.І.	До грошових коштів слід відносити готівкові, безготівкові, електронні грошові кошти, депозити до запитання. Саме такі види активів можуть у будь-який момент бути використані для здійснення поточних розрахунків.
Дерій М.В.	Грошові кошти – це основні сегменти для здійснення готівкових й безготівкових розрахунків між державними органами та бюджетними установами і підприємствами, доходи і надходження з однієї сторони і витрати з іншої, що забезпечує ефективне, злагоджене функціонування грошово-кредитної системи, забезпечуючи рух та обмін грошей та їх документальне підтвердження.
Філімоненко О.С.	Грошові кошти – це кошти у вигляді грошей, які знаходяться в касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання

Джерело: складено автором на основі [10,14,17,18,19,33,54,57,58]

Проаналізувавши економічну літературу можна дійти висновку, що трактування категорії грошові кошти на готівкові та безготівкові платежі присутнє у багатьох вчених. На нашу думку, грошові кошти – це високоліквідний актив підприємства, засіб обміну та платежу, що поділяється на готівку, безготівкові платежі та депозити до запитання та електронні грошові кошти. Ми вважаємо, що дане формулювання є найбільш чітким, оскільки грошові кошти на підприємстві

входять до складу доходів та витрат, забезпечують ефективне функціонування господарської одиниці та відіграють ключову роль в забезпеченні платоспроможності та рентабельності бізнесу.

Таким чином, можна зробити висновок, що грошові кошти входять до операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства і організація методики обліку руху та аудиту грошових коштів на торговельному підприємстві відіграє важливу роль. Одним із основних завдань організації обліку є забезпечення надання правдивої, точної та достовірної інформації про фінансовий стан підприємства, дотримання принципу обачності, повного висвітлення, нарахування та відповідності доходів та витрат на підприємстві. Відповідно до цього, організація обліку руху грошових коштів надає можливість отримати оперативну інформацію про рух та наявність грошових коштів на рахунках, забезпечити та перевірити раціональне їх використання.

Основним елементом правильного відображення грошових коштів на рахунках є їх класифікація, оскільки це дає змогу структурувати економічну категорію відповідно до конкретного запиту користувача фінансової звітності. Аналізуючи економічні джерела, більшість вчених надають окрему увагу класифікації грошового потоку, який характеризує рух грошових коштів та є різницею між позитивним (сума всіх грошових надходжень) та негативним (сума всіх грошових видатків) потоком. Виділяють такі категорії грошових коштів:

- 1) за формою існування: готівкові та безготівкові платежі;
- 2) за сферою застосування: внутрішній та зовнішній грошовий потік;
- 3) за видом валюти: іноземна та національна;
- 4) за призначенням: поточне, спеціальне та цільове використання;
- 5) за місцем зберігання: на поточних рахунках у банку, депозитних установах та у касі підприємства;
- 6) за джерелом надходження: власні, залучені, позикові.

Під готівковими розрахунками слід розуміти платежі готівкою підприємств (підприємців) і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи,

надані послуги), а також за операціями, безпосередньо не пов'язаними з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Під безготівковими розрахунками слід розуміти перерахування грошових коштів з рахунку підприємства-платника на рахунок підприємства-отримувача. Фінансовим посередником при таких розрахунках виступає банк, який надає послуги своїм клієнтам, у даному випадку підприємствам [9]. Проведення безготівкових розрахунків має ряд переваг: часові (безготівкові розрахунки займають менше часу), економічні (зменшуються витрати держави на випуск паперових грошей) та прозорість (податкові органи за потреби можуть чітко проконтролювати рух грошових коштів, їх надходження та видатки). На нашу думку, основним ключем до зменшення розміру тіньової економіки є проведення безготівкових розрахунків, оскільки рух готівки важко відслідкувати.

Задля трактування класифікації грошових коштів на валютною, варто звернутись до НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»: іноземна валюта - валюта інша, ніж валюта звітності операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті [47]. Поділ валюти на іноземну та національну має важливе значення, оскільки здійснення операцій в іноземній валюті тягне за собою її обов'язкове переведення в національну за курсом НБУ. В сучасних реаліях курс банку є досить нестабільним та має значний вплив на зміну фінансового стану підприємства. Це може призвести до порушення принципу обачності в бухгалтерському обліку, а саме завищенні доходів і заниженні витрат. Відповідно до наведеної характеристики, внутрішній грошовий потік – потік грошових коштів, що використовуються усередині підприємства, задля забезпечення його функціонування (наприклад, виплата заробітної плати, авансових внесків, подорожніх листів та дивідендів), та зовнішній – рух коштів між контрагентами підприємства (закупівля матеріалів та обладнання, сплата податків до бюджету, тощо).

Також, важлива характеристика стосовно призначення грошових коштів на поточні, спеціальні та цільові. Вона обумовлена такими обмеженнями як, наприклад, виплата субсидій, гуманітарної допомоги, тощо. В такому разі, кошти, отримані за

цільовим фінансуванням повинні бути виплачені тільки за призначенням із наданням відповідних звітних документів. До поточних грошових коштів можна віднести діяльність підприємства на даному етапі, в той час як спеціальне та цільове використання обумовлене інвестиціями, вкладками, довгостроковими планами компанії. Важливо зауважити, що частка грошових коштів із обмеженим використанням має бути мінімальною, задля забезпечення платоспроможності підприємства та збереження його «вільних» фінансів для продовження ведення господарської діяльності.

Класифікація грошових коштів за місцем зберігання обумовлена організацією ведення обліку та має важливе значення під час проведення інвентаризації та дотриманні касової дисципліни.

За джерелом надходження класифікують власні, залучені та позикові грошові кошти. Власні грошові кошти – це статутний капітал підприємства, виручка від основної та інших видів діяльності. До позикових відносять кредити в банківських установах, лізинг, випуск цінних паперів. Залучені грошові кошти – це тимчасово вільні кошти резервів, що формуються за рахунок чистого прибутку, кошти резерву, що реінвестуються, на виплату дивідендів, перевищення кредиторської заборгованості [22].

На нашу думку здається доречним доповнити наведену класифікацією категорією поділу на активні та пасивні грошові кошти. До активних можна віднести грошові кошти, котрі використовуються в обороті підприємства, пасивні – грошові кошти у вигляді депозиту або резерву на покриття певного виду витрат в майбутньому.

У підсумку можна сказати, що класифікація грошових коштів грає важливу роль під час складання фінансової звітності, адже це дає змогу правильно структурувати активи підприємства та дати чітку інформацію користувачам звітності. Використання інформації про грошові кошти зовнішніми користувачами дає змогу оцінити якість управління підприємством керівниками, оцінити ефективність прийнятих інвестиційних та фінансових рішень. Внутрішні користувачі компанії мають змогу оцінити результати операційної діяльності, виконання

короткострокового та довгострокового плану підприємства, оцінити розмір ліквідності та рентабельності підприємства.

1.2. Державне регулювання обліку грошових коштів

Підприємництво - це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством [51]. Відповідно, в процесі ведення господарської діяльності суб'єкт господарювання здійснює закупівлю сировини, товару чи обладнання, надає послуги чи продає товар і отримує за це плату у вигляді грошових коштів, як готівкових, так і безготівкових.

Згідно з законодавством України, будь-яка фізична чи юридична особа повинна подавати фінансову звітність до контролюючих органів задля надання користувачам правдивої, точної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства та рух грошових коштів на ньому. Такою звітністю є: баланс (форма №1) – відображення вартості активів, зобов'язань, власного капіталу; звіт про фінансові результати (форма №2) – надає інформацію про дохід, витрати, прибуток/збиток підприємства за звітний період; звіт про рух грошових коштів (форма №3) – надає інформацію про рух грошових коштів на підприємстві в результаті фінансової, інвестиційної та операційної діяльності за звітний період; звіт про власний капітал (форма №4) – відображає зміну статті власного капіталу; та приміток до фінансової звітності.

Тобто, питання правильної організації бухгалтерського обліку руху грошових коштів є цілком актуальним, оскільки організація є основою ефективного функціонування підприємства. Допущення помилок при відображенні однієї статті бухгалтерського обліку призводить до неправильного складання звітності, наданні неправдивої інформації її користувачам та ведення їх в оману. Задля запобігання таких ситуацій, першочергово бухгалтеру необхідно ознайомитись із законодавчими актами, стандартами, положеннями, постановами, міжнародними стандартами та

іншими документами, котрі регламентують методику організацію руху грошових коштів на підприємстві.

На нашу думку, можна класифікувати 4 рівні нормативного регулювання операцій з руху грошових коштів на підприємстві: міжнародні нормативно-правові акти, національні нормативно-правові документи, підзаконні нормативно-правові акти та інструкції та положення.

До міжнародних нормативно-правових актів можна віднести МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» та МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів». МСБО 7 регламентує визначення вимог до надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Відповідно до даного стандарту, суб'єкт господарювання під час складання звіту про грошові кошти може використовувати як прямий, так і непрямий метод. Згідно із прямим методом розкривається інформація про основні класи надходжень та витрат. Непрямий метод показує коригування прибутку чи збитку відповідно до операцій негрошового характеру, а саме: будь-яких відстрочок або нарахувань минулих чи майбутніх надходжень або виплат грошових коштів щодо операційної діяльності, а також відповідно до статей доходу або витрат, пов'язаних із грошовими потоками від інвестиційної чи фінансової діяльності [27].

Під час здійснення господарської діяльності суб'єкт господарювання може продавати або закуповувати сировину з-за кордону у валюті відповідної країни. МСБО 21 надає інформацію стосовно того, як включати операції в іноземній валюті і закордонні господарські одиниці у фінансову звітність суб'єкта господарювання та як переводити фінансову звітність у валюту подання. Відповідно до даного стандарту, під час складання фінансової звітності кожен суб'єкт господарювання переводить статті іноземної валюти у функціональну валюту країни та відображає вплив від таких змін у звітності. На кінець кожного звітного періоду монетарні статті слід переводити у національну валюту за курсом на дату закриття операції; немонетарні статті, що оцінюються за історичною собівартістю – застосовуючи валютний курс на дату операції; немонетарні статті, що оцінюються за справедливою вартістю –

використовуючи курс на дату визначення справедливої вартості. Курсові різниці, що виникають при розрахунках за монетарними статтями або при переведенні монетарних статей за курсами, котрі відрізняються від тих, за якими вони переводилися при первісному визнанні протягом періоду або у попередній фінансовій звітності, визнаються в прибутку або збитку в тому періоді, у якому вони виникають [26].

До національних положень віднесемо: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс, Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає порядок ведення, регулювання та складання фінансової звітності в країні [40]. Відповідно до закону, бухгалтерський облік на підприємстві повинен вестись безперервно. Також в законі визначені правила, відповідно до яких класифікують підприємства до малих, середніх або великих, визначено склад та форми фінансової звітності, строки її подання, правила оформлення та зберігання первинних документів, електронних носіїв та бухгалтерських реєстрів, вимоги стосовно організації роботи головного бухгалтера, його сферу відповідальності, організаційні питання вибору облікової політики підприємства тощо.

Податковим кодексом визначено основні питання стосовно сплати податків, строків подання податкової звітності, правил її оформлення та реєстрації податкових накладних, а також штрафних санкцій у разі недотримання наведених вимог [34].

Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» регламентує порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій розрахунків у готівковій та безготівковій формі [43]. Використання РРО дає змогу державі повністю контролювати фінансовий потік підприємства та у більш широкому спектрі – зменшити відсоток тіньової економіки в країні, а також проконтролювати правильність нарахування та сплати податків до бюджету. Керівництво країни вже мало спробу зробити використання РРО обов'язковим для певних категорій підприємців із січня 2022 року, проте у зв'язку із

політичною ситуацією в країні штрафні санкції за невиконання умов використання РРО певний час не застосовувалися. Наразі ж, відповідно до закону, з 01 липня 2023 року штрафні санкції за порушення та невикористання реєстратору розрахункових операцій повертаються в дію.

Підзаконні нормативно-правові акти включають: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО № 22 «Вплив інфляції», НП(С)БО № 21 «Вплив змін валютних курсів».

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» трактує основні поняття стосовно мети, принципів та складу фінансової звітності на підприємстві. Відповідно до даного нормативного акту, інформація, що наведена у фінансовій звітності має бути чіткою, доступною та зрозумілою, містити лише достовірні та доречні дані, відповідати головним принципам бухгалтерського обліку (автономності підприємства, безперервності діяльності, періодичності, історичної собівартості, нарахування, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання сутності над формою та єдиного грошового вимірника). Також, стандарт визначає основні вимоги при поданні звітності та дані, котрі обов'язково мають бути наведені про підприємство, такі як організаційно-правова форма, опис діяльності, обрану облікову політику, методику обліку окремих статей тощо [45].

НП(С)БО № 22 «Вплив інфляції» визначає порядок коригування фінансової звітності, яка оприлюднюється, на вплив інфляції та загальні вимоги до розкриття інформації про неї у примітках до фінансової звітності. Відповідно до даного нормативного акту, скориговані показники розділу I звіту про рух грошових коштів (крім нарахованих та сплачених відсотків), сплаченого податку на прибуток визначаються згідно з НП(С)БО з урахуванням відповідних статей скоригованого балансу та скоригованого звіту про фінансові результати. Суми нарахованих та сплачених відсотків, сплаченого податку на прибуток, коригуються з використанням індексу інфляції на дату їх визнання. Показники, що відображають рух грошових коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності, коригуються з використанням індексу інфляції на дату кожної операції, пов'язаної з рухом таких грошових коштів[48].

НП(С)БО № 21 «Вплив змін валютних курсів» визначає ключові моменти стосовно відображення у звітності операцій у іноземній валюті. Відповідно до стандарту, операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті [47]. Таким чином, якщо на дату проведення операції курс змінився, то у підприємства виникають курсові різниці, які бувають двох видів: позитивні та негативні. Позитивні курсові різниці характеризуються збільшенням статті «дохід» та, відповідно, збільшенням фінансового результату діяльності підприємства. Негативні відносять до витрат з зменшенням прибутку підприємства. Класифікують 4 способи зменшення впливу курсових різниць на фінансовий результат діяльності підприємства [21]:

1. Договір. Необхідно уникати довготривалих валютних контрактів, або слід укладати контракти, в які включені захисні валютно-цінові застереження.

2. Аванс. При здійсненні авансової передплати в іноземній валюті йде перерахування грошових коштів у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на момент отримання передплати.

3. Хеджування. Наприклад, на основі форварду фірма має право купити або продати іноземну валюту за встановленою ціною у майбутньому. При опціоні покупець має право купити чи продати валюту у день закінчення опціонного контракту за фіксованою ціною.

4. Облікова політика. Дозволяє врегулювати питання обліку різниці між курсом Національного банку України та міжбанківським.

До інструкцій та положень можна віднести:

1. Інструкція про застосування Плану Рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

2. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності.

4. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг.

Інструкція про застосування Плану Рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій встановлює порядок ведення записів на рахунках бухгалтерського обліку із застосуванням методу подвійного запису. Наведена чітка класифікація рахунків бухгалтерського обліку, їх призначення та групи об'єктів, які можуть бути до нього віднесені. Наприклад, для обліку грошових коштів існує 3 клас «Кошти, розрахунки та інші активи». Субрахунок 30 «Готівка» накопичує інформацію про рух готівкових коштів у касі на підприємстві, має два субрахунки 301 «Готівка в національній валюті» та 302 «Готівка в іноземній валюті».

Для відображення про рух безготівкових грошових коштів існує рахунок 31 «Рахунки в банках» із шістьма субрахунками. Субрахунок 311 та 314 відображає рух грошових коштів у іноземній валюті на банківському рахунку підприємства. На 315 субрахунку відображаються грошові кошти в системі електронного адміністрування стосовно сплати податку на додану вартість. Субрахунок 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» призначений для обліку коштів в іноземній валюті, що підлягають розподілу або додатковому попередньому контролю, у тому числі сум коштів в іноземній валюті, що підлягають обов'язковому продажу відповідно до законодавства [42]. Також, план рахунків виділяє 33 рахунок «Інші кошти» задля відображення інформації про рух та наявність грошових документів, таких як поштові марки, марки гербового збору тощо, та електронних грошей, що внесені в касу банку та очікуються до зарахування на поточних рахунок підприємства.

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні регламентує порядок та організацію ведення касових операцій фізичними та юридичними особами. Відповідно до даного положення, готівкові розрахунки/розрахунки готівкою - платежі готівкою суб'єктів господарювання і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна. Ліміт залишку готівки в касі (далі - ліміт каси) - граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час та забезпечити роботу на початку наступного робочого дня [49]. Суб'єкти

підприємництва мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня між собою у розмірі не більше 10 000 грн включно, та між фізичними особами – до 50 000 грн включно. Також, положення регламентує видачу готівки під звіт, строки її повернення та цілі, на які такий вид грошових коштів може бути отриманим. В нормативному акті наведено перелік первинних документів, котрі супроводжують операції, пов'язані з касою, прийомом та видачі готівки, а також особливості застосування реєстратору розрахункових операцій.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності надають інформацію про розкриття інформації у фінансовій звітності підприємства. Відповідно до даного нормативного акту, у статті грошові кошти та їх еквіваленти відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземній валютах [45].

Положення про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг регламентує порядок визнання безготівкових операцій, порядок їх ініціювання та виконання платіжних операцій. Відповідно до даного положення, безготівкові розрахунки - перерахування коштів із рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування надавачами платіжних послуг коштів, унесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів [44]. Наведено основні вимоги до оформлення платіжних інструкцій, порядок її підтвердження та здійснення оплати з поточного рахунку платника, супроводжуючі первинні документи та порядок арешту коштів на поточному рахунку суб'єкта підприємництва.

Дотримання вимог законодавчих та підзаконних нормативних актів сприяє створенню стабільного та прозорого фінансового середовища в країні, що є важливим для ефективного функціонування ринку та довіри з боку інвесторів та споживачів до фінансової звітності підприємства. Закони сприяють створенню системи обліку, яка забезпечує надійну та об'єктивну інформацію

1.3 Макроекономічний аналіз грошових коштів в Україні за 2018-2023 рр.

Макроекономічний розвиток країни неодмінно торкається діяльності підприємств. Так, наприклад, ефективне функціонування суб'єктів підприємництва забезпечує не тільки надходження грошових коштів до державного бюджету у вигляді сплати податків, а й забезпечує створення нових робочих місць, зменшення показника безробіття в країні, збільшення показника ВВП, створення конкурентоспроможного середовища, що, як наслідок, приводить до створення нового бізнесу. Від розвитку підприємництва залежить не тільки стан економіки країни, а й середній рівень заробітку громадян, змінюється якість життя тощо. Як висновок можна сказати, що макроекономічний аналіз грошових коштів відіграє важливу роль, оскільки дає змогу оцінити стан економіки країни, передбачити вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на майбутній фінансовий стан країни та його стабільність.

Сукупність всіх грошей, випущених в обіг центральним банком у національній валюті, що становлять основу для грошової системи країни і подальшої мультиплікації грошей називають грошовою базою [12]. Від показників даної економічної категорії залежить прийняття фінансових стратегій та реалізація будь-яких економічних планів. Проаналізуємо динаміку змін даного показника за 2018-2023 років (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Динаміка зміни розміру грошової бази за 2018-2023р в Україні, млрд. грн.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Грошова база, у тому числі:	404,83	423,24	463,36	616,29	790,77	847,00
готівкові кошти, випущені в обіг	348,62	373,66	406,54	555,76	666,28	677,92
переказні депозити інших депозитних корпорацій	56,18	49,54	56,79	60,50	124,43	168,83
переказні депозити інших секторів економіки	0,04	0,04	0,03	0,03	0,06	0,25

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Відповідно до проведеного аналізу, можна зробити висновок, що розмір грошової бази з кожним роком має тенденцію до збільшення. Відтак, приріст грошової бази у 2021 році склав 152,93 млрд. грн., що свідчить про збільшення впливу центрального банку на грошово-кредитну політику країни. Відповідно, збільшення розміру грошової маси в економіці приводить до вигідніших ставок банківських кредитів, що, в свою чергу, може привести до збільшення інвестицій та капіталовкладень. Із негативних впливів зростання даної економічної категорії можна виділити розмір інфляції. Якщо збільшення грошової бази в країні не відповідає розміру виробництва – це призводить до збільшення рівня цін та росту інфляції.

Задля того, щоб ознайомитись із макроекономічним аналізом грошових коштів варто звернутись до грошових агрегатів. Грошові агрегати класифікують в залежності від ступеню ліквідності, тобто від здатності активу перетворитись на грошові кошти (засіб платежу) [12]:

- M0 – складається із грошей поза банками (готівки);
- M1, (окрім M0) містить кошти на розрахунковому і поточному рахунках у національній валюті;
- M2 утворюється із M1 і строкових коштів у національній валюті та валютних коштів;
- M3 містить агрегат M2 і цінні папери, окрім акцій.

Показник M0 надає користувачам інформацію стосовно готівкових грошових коштів та їх обігу. До складу грошового агрегату входять банкноти та монети, що служать засобом обміну та платежу, та облікові грошові кошти у комерційних банках. Даний показник дає змогу зробити висновок, стосовно обсягу грошової маси та ступеню її ліквідності.

Показник M1 включає в себе показник M0 та поточні рахунки у національній валюті. Задля виокремлення «чистих» безготівкових розрахунків варто знайти різницю між двома показниками, і якщо агрегат M0 менший ніж M1, то можна зробити висновок, що у фінансовій системі переважають безготівкові розрахунки і використання коштів на поточних рахунках у банку є ефективнішим. Варто зауважити, що ефективність функціонування грошової політики можна оцінити саме

завдяки частці готівкових коштів у показнику М1, і у випадку, якщо частка фізичних грошей переважає частку безготівкових розрахунків, то дану економічну систему вважають нерозвиненою та неефективною відповідно.

Грошовий агрегат М2 включає в себе два попередні показники, строкові та термінові депозити та короткострокові державні цінні папери. Також, до складу даного показника входять депозити в іноземній валюті. Варто зауважити, що складові даного показника (окрім даних грошового агрегату М1) мають низьку ліквідність. Так, наприклад, державні цінні папери не є засобом обміну та платежу, та можуть стати ними лише за умови перетворення їх у готівкові грошові кошти; можливість розрахунку грошовими коштами із строкового депозиту можлива лише за умови настання певної дати.

Відповідно, показник М3 включає в себе попередні показники та цінні папери окрім акцій. Як приклад, це можуть бути ощадні сертифікати, векселі та облігації тощо. Даний показник визначає розмір всієї грошової маси в економіці. Задля проведення досконального аналізу наведених економічних показників було використано дані Національного банку України за 2018-2023 роки (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Динаміка руху грошових агрегатів за 2018-2023р. в Україні,

млрд. грн.

Грошовий агрегат	2018	2019	2020	2021	2022	2023(лютий)
М0	321,23	343,07	374,27	515,46	634,69	629,36
М1	584,90	654,95	769,79	1042,40	1270,16	1514,62
М2	1170,04	1251,74	1473,90	1837,19	2030,95	2517,11
М3	1170,35	1255,36	1476,79	1839,80	2032,53	2518,16

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Аналізуючи дані табл. 1.3 можна зробити висновок, що протягом останніх шести років показники грошових агрегатів мали тенденцію до збільшення. Так, наприклад, у порівнянні до 2018 року у 2023 станом на лютий розмір грошової маси збільшився майже удвічі, загальні зміни склали 308,13 млрд. грн. Відповідно, збільшувався розмір показника М1. Для наочності та точності розрахунків наведено табл.1.4.

Таблиця 1.4 – Динаміка збільшення розміру грошових агрегатів протягом 2018-2023р. в Україні

Рік	Абсолютний приріст (ланцюговий), млрд. грн.				Темп приросту, %			
	M0	M1	M2	M3	M0	M1	M2	M3
2018	-	-	-	-	-	-	-	-
2019	21,84	70,05	81,7	85,01	6,80	11,98	6,98	7,26
2020	31,2	114,84	222,16	221,43	9,09	17,53	17,75	17,64
2021	141,19	272,61	363,29	363,01	37,72	35,41	24,65	24,58
2022	119,23	227,76	193,76	192,73	23,13	21,85	10,55	10,48
2023	-5,33	244,46	486,16	485,63	-0,84	19,25	23,94	23,89

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Проаналізувавши табл. 1.4 можна дійти висновку, що станом на 2023 рік розмір грошового агрегату M0 зазнав різких змін і зменшився на 5,33 млрд. грн у порівнянні до попереднього року, відповідно зменшився і темп приросту на -0,84%. Решта грошових агрегатів має чітку тенденцію до збільшення станом на 2019-2021 роки. У 2022 році всі грошові агрегати зазнали негативних змін, проте станом на лютий 2023 року темпи приросту агрегатів M2 та M3 збільшились вдвічі.

Відповідно до проведеного аналізу можна зробити висновок, що стан фінансової системи країни є розвиненим, оскільки показник безготівкових грошових коштів переважає над готівкою. Це дає змогу проконтролювати рух грошових коштів з поточного рахунку, відслідкувати правильність нарахування та сплати податків та зменшити відсоток тіньової економіки. Середній темп збільшення розміру цінних паперів у фінансовій системі країни складає 2,01 млрд. грн, що становить майже 50% щорічного збільшення. На нашу думку, збільшення саме цього показнику надає інформацію про позитивний розвиток фінансової ситуації в країні, оскільки збільшення частки цінних паперів імовірно може привести до збільшення інвестиційних вкладів в країну та потенційної зацікавленості інвесторів в майбутньому. Збільшення депозитних вкладів «чистого» показнику M2 говорить про довіру громадян до банківських установ та збільшення банківської ліквідності. Завдяки вкладам громадян, банки мають змогу ефективніше реагувати на будь-які зміни, пов'язані із зовнішніми та внутрішніми факторами.

Як висновок, можна сказати, що грошові кошти відіграють не тільки головну роль у ефективному функціонуванні бізнеса, але й мають визначний вплив на роль економіки країни в цілому.

1.4 Економічна характеристика ТОВ «Комфорт Агро»

Для проведення подальшого аналізу у кваліфікаційній роботі розглянуто підприємство ТОВ «Комфорт Агро».

Товариство з обмеженою відповідальністю «Комфорт Агро» спеціалізується на оптовій та роздрібній торгівлі товарів сільськогосподарського призначення, установкою на монтаж відповідного устаткування, здачею в оренду техніки та торгівлею кормами для утримуваних тварин. Створено підприємство на основі рішення директора – Сокола Максима Андрійовича у грудні 2018 року із розміром статутного капіталу 150 000,00 грн. Економічний аналіз підприємства проводиться на основі даних балансу за 2020-2022 роки та звіту про фінансовий стан підприємства станом на 2022 рік. Виходячи із специфіки діяльності, штату та розміру прибутку досліджуваний суб'єкт господарської діяльності відноситься до мікропідприємств і не складає звіт про рух грошових коштів. Задля того, щоб проаналізувати ефективність управління підприємством варто визначити показники ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та провести аналіз структури та динаміку активів і пасивів підприємства.

Аналіз структури активу підприємства дає змогу оцінити співвідношення оборотних та необоротних активів, визначити їх склад та оцінити склад активів підприємства за ступенем ліквідності. Проаналізувавши також структуру пасиву підприємства, ми зможемо зробити висновок, стосовно наявності позитивної чи негативної динаміки діяльності підприємства, джерел формування основних засобів, що допоможе краще ознайомитись із фінансовим станом підприємства.

Аналіз структури активів та пасивів підприємства здійснюється на основі звіту про фінансовий стан форма №1 – Баланс (Додаток М, Додаток Н).

Таблиця 1.4 – Структура активів та пасивів ТОВ «Комфорт Агро» за 2020-2022 роки

Статті балансу	Роки						Зміни за період (2022-2020р)
	2020		2021		2022		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Актив							
I. Необоротні активи	966,50	18,88	2 493,90	23,23	1 908,70	10,87	942,20
II. Оборотні активи	4 151,50	81,12	8 243,10	76,77	15 644,90	89,13	11 493,40
Баланс	5 118,00	100,00	10 737,00	100,00	17 553,60	100,00	12 435,60
Пасив							
I. Власний капітал	1 081,90	21,14	2 212,20	20,60	2 596,00	15,62	1 514,10
II. Довгострокові зобов’язання, цільове фінансування та забезпечення	376,3	7,35	1 148,6	10,70	930,7	5,60	554,40
III. Поточні зобов’язання	3 659,80	71,51	7 376,20	68,70	14 026,90	84,38	10 367,10
Баланс	5 118,00	100,00	10 737,00	100,00	17 553,60	100,00	12 435,60

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до наших розрахунків, можна зробити висновок, що управління підприємством є ефективним, оскільки спостерігається тенденція до збільшення структури частки необоротних та оборотних активів, власного капіталу. Відповідно, збільшується і величина балансу, що свідчить про збільшення виробничих можливостей підприємства. Виходячи із структури балансу, частка оборотних активів перевищує необоротні та має тенденцію до подальшого збільшення. Відтак, співвідношення статей активу балансу у 2020 році складає 18,88% до 81,12%, а у 2022 році – 10,87% до 89,13% відповідно. Це свідчить про мобільну структуру активів балансу та високу оборотність. Варто зауважити, що досліджуване підприємство має на балансі лише основні засоби, та у своїй діяльності не використовує «інші необоротні активи», що потенційно ускладнює проведення детального економічного аналізу. Задля дослідження необоротних активів скористаємось табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Структура оборотних активів ТОВ «Комфорт Агро» за період
2020-2022 роки

Стаття балансу	Роки						Зміни за період 2022- 2020р.
	2020		2021		2022		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Запаси	1 283,8	30,92	3 812,1	46,25	6 102,2	39,00	4 818,40
Поточна дебіторська заборгованість	2 303,3	55,48	3 377,3	40,97	7 325,2	46,82	5 021,90
Гроші та їх еквіваленти	173,7	4,18	21,9	0,27	302,9	1,94	129,20
Інші оборотні активи	390,7	9,41	1 031,8	12,52	1 914,6	12,24	1 523,90
Усього за розділом	4 151,5	100,00	8 243,1	100,00	15 644,9	100,00	11 493,40

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних фінансової звітності
підприємства ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до проведеного аналізу можна зробити висновок, що збільшення статі оборотних активів обумовлено збільшенням запасів та інших оборотних активів майже у 4 рази, що може свідчити про намір розширення діяльності або прагнення керівництва підприємства зменшити вплив інфляції на грошові кошти шляхом закупівлі сировини та матеріалів. Стрімке збільшення відсотку поточної дебіторської заборгованості можна трактувати як збільшення обсягу продажів поруч із неплатоспроможністю покупців своєчасно закрити заборгованість. Відповідно до даних фінансової звітності, приріст грошових коштів у 2021 році в порівнянні із 2020 роком складає -151,8 тис. грн., що на нашу думку свідчить про втрату фінансової стабільності на фоні збільшення поточної дебіторської заборгованості. Проте, незважаючи на труднощі, пов'язані із економічною та політичною ситуацією в країні, досліджуване підприємство змогло досягнути збільшення розглянутої економічної категорії у порівнянні до 2020 року на 129,20 тис. грн. Водночас, можна спостерігати тенденцію до стрімкого збільшення частки інших оборотних активів. Так, у 2020 році дана стаття балансу складала 390,7 тис. грн., у 2021 році зазнала приросту на 37% та становила 1031,8 тис. грн. Відповідно, у звітному періоді інші оборотні активи

збільшились у порівнянні до попереднього року на 882,8 тис. грн (+50%). Розглянемо структуру пасиву балансу (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Структура пасиву балансу ТОВ «Комфорт Агро» за період 2020-2022 роки

Стаття балансу	Роки					
	2020		2021		2022	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
I. Власний капітал	1 081,9	21,14	2 212,2	20,60	2 596,0	14,79
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	376,3	7,35	1 148,6	10,70	930,7	5,30
III. Поточні зобов'язання	3 659,8	71,51	7 376,2	68,70	14 026,9	79,91
Баланс	5 118,0	100,00	10 737,0	100,00	17 553,6	100,00

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства ТОВ «Комфорт Агро»

Збільшення частки власного капіталу в пасиві свідчить про підвищення платоспроможності та збільшенні фінансової стійкості підприємства. Відповідно до табл. 1.6 прослідковуємо і збільшення частки поточних зобов'язань на останній звітний період. На нашу думку, це є позитивним показником, оскільки може розцінюватись як довіра від кредиторів до підприємства, стабільний діловий імідж. Розглянемо детальніше показники рентабельності (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Показники рентабельності ТОВ «Комфорт Агро» за період 2020-2022 роки

Рік	Чистий прибуток, тис. грн.	Вартість активів, тис. грн.	R_a активів	Власний капітал, тис. грн.	R_k Власного капіталу	Чистий дохід, тис. грн.	R_r реалізації
A	B	C	D	E	F	K	L
2020 рік							
Базовий	312,0	3711,9	-	462,1	-	6 658,3	-
Звітний	579,2	5117,9	13,12	1209,0	47,91	14206,6	4,08
Динаміка	267,2	1406,0	-	746,90	-	7548,30	-
2021 рік							
Базовий	579,2	5117,9	13,12	1209,0	47,91	14206,6	4,08
Звітний	1 130,3	10737,0	14,26	2 149,1	52,59	26 454,7	4,27
Динаміка	551,1	5619,0	1,14	940,10	4,69	12248,1	0,20

Продовження табл. 1.7

A	B	C	D	E	F	K	L
2022 рік							
Базовий	1130,3	10737,0	14,26	2 149,1	52,59	26454,7	4,27
Звітний	446,9	17553,6	3,17	2 596,0	17,21	16272,9	2,75
Динаміка	-683,40	6879,7	-11,09	446,90	-35,38	-10181,8	-1,53

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до проведеного аналізу можна зробити висновок, що 2022 рік був досить складним для підприємства, оскільки маємо від'ємний показник динаміки рентабельності продажів, який був обчислений за формулою:

$$R_r = \frac{\text{ЧП}}{B} * 100, \quad (1.1)$$

де R_r – рентабельність реалізації,

ЧП – чистий прибуток,

B – дохід від реалізації.

Станом на 2022 рік розмір власного капіталу зменшився на 446,90 тис. грн. у порівнянні до 2021 року. Відповідно, рентабельність власного капіталу зазнала негативної тенденції та склала 17,21%, що на 35,38% менше, ніж у попередньому році.

$$R_k = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} * 100, \quad (1.2)$$

де R_k – рентабельність власного капіталу,

ЧП – чистий прибуток,

ВК – власний капітал.

У 2021 році по відношенню до 2020 року можна прослідкувати збільшення розміру чистого прибутку та вартості активів на 551,10 тис. грн та 5619,0 тис. грн відповідно. Проте, як було зазначено вище, станом на 2022 рік розмір чистого прибутку зменшився на 683,4 тис. грн, відповідно, рентабельність активів зменшилась на 11,09%.

$$R_a = \frac{\text{ЧП}}{\text{С.Вартість Активів}} * 100\%, \quad (1.3)$$

де R_a – рентабельність активів,

ЧП – чистий прибуток,

С. Вартість активів – середньорічна вартість активів, обчислена за формулою:

$$\text{С. Вартість активів} = \frac{\text{Актив на поч. року} / 2}{\text{Актив на кінець року} / 2} \quad (1.4)$$

Одним із важливих показників під час економічного аналізу підприємства є коефіцієнт ліквідності. Розглянемо три основні коефіцієнти: покриття, швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності протягом 2020 – 2022 років (табл. 1.8).

Таблиця 1.8 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «Комфорт Агро» за 2020–2022 рр.

Рік	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Динаміка	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Динаміка	Коефіцієнт покриття	Динаміка
2020	0,70	-	0,049	-	1,13	
2021	0,461	-0,24	0,003	-0,046	1,12	-0,02
2022	0,54	0,083	0,022	0,019	1,12	0,00

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства ТОВ «Комфорт Агро»

Нормативне значення для коефіцієнту швидкої ліквідності складає {0,5; 1}, коефіцієнту абсолютної ліквідності – {0,05; 0,2}, коефіцієнт покриття – {1; 1,5}. Наближення до нормативних значень свідчить про низький фінансовий ризик для підприємства та потенційну можливість залучення фінансових інвесторів, а також характеризують здатність суб'єкта господарювання покрити кредиторську заборгованість. Відповідно до наведених розрахунків, підприємство має гарні показники коефіцієнту швидкої ліквідності, але досить низькі показники абсолютної ліквідності, що нижче нормативного значення на 0,19% у 2021 році, та на 0,17% у 2022.

$$K_{\text{шл}} = \frac{\sum \text{Грошові кошти} + \sum \text{Дебіторська заборгованість}}{\sum \text{Поточні зобов'язання}} \quad (1.5)$$

$$K_{\text{ал}} = \frac{\sum \text{Грошові кошти}}{\sum \text{Поточні зобов'язання}} \quad (1.6)$$

$$K_{\text{п}} = \frac{\sum \text{Оборотні активи}}{\sum \text{поточні зобов'язання}} \quad (1.7)$$

Показники ліквідності дають змогу оцінити ступінь покриття короткострокових пасивів за рахунок оборотних активів, здатність підприємства закрити свої короткострокові зобов'язання, та частину боргових зобов'язань що можуть бути погашені за рахунок грошових коштів компанії. Відповідно до підрахунків, коефіцієнт швидкої ліквідності та покриття або наближаються до нормативного значення, або відповідають йому.

Провівши ретельний економічний аналіз ТОВ «Комфорт Агро» можна дійти висновку, що управління підприємством є ефективним, а ведення бухгалтерського обліку – правильно організованим. Про це свідчать збільшення частки власного капіталу в балансі підприємства, підвищення показників оборотних активів та дебіторської заборгованості, збільшення розміру чистого прибутку підприємства. Використовуючи показники ліквідності та рентабельності було розглянуто діяльність підприємства та досліджено його динаміку. Можна зробити висновок, що станом на 2022 рік наведені показники мали, в загальному, негативні зміни та зазнали спаду. Причинами можна виділити нестабільну економічну та політичну ситуацію в країні, зменшення кількості замовлень на обслуговуванні в місті Харків та м. Полтава. Відтак, рентабельність продажів, що показує реалізацію основної продукції підприємством станом на 2022 рік склала 2,75%, що менше за попередній на 1,53%.

Як висновок, можна сказати, що ТОВ «Комфорт Агро» є успішним, конкурентоздатним підприємством. Про це свідчать розглянуті вище показники ліквідності та рентабельності. Фінансовий стан підприємства демонструє задовільні показники та можливість швидко реагувати на зміни навколишнього середовища. Високі показники ліквідності свідчать про безперебійну роботу та виконання всіх зобов'язань перед контрагентами та співробітниками.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організація документального забезпечення обліку руху грошових коштів торговельного підприємства

Організація документального забезпечення обліку руху грошових коштів на торговельному підприємстві є важливою складовою фінансового управління і вимагає дотримання певних процедур та внутрішніх правил. Задля того, щоб задокументувати та провести господарську операцію в комп'ютерній програмі потрібні відповідні супроводжуючі документи, такі як: видаткова накладна, товарно-транспортна накладна, рахунок-фактура, касовий ордер тощо. Відповідно до інформації, розглянутої в першому розділі можна зробити висновок, що операції з грошовими коштами класифікують на готівкові та безготівкові платежі.

Бондаренко Н.М. пропонує виділити такі етапи обліку грошових коштів на підприємстві:

- первинний облік – фіксується в документах (типова форма КО-1, КО-2, КО-3, КО-4, КО-5, платіжне доручення, виписки банку);
- поточний облік – аналітичний і синтетичний, фіксується в облікових регістрах (Журнал 1 і відомості 1.1, 1.2, 1.3);
- зведений, узагальнюючий – синтетичний облік та звітність [7].

Розглянемо основні форми первинної документації, що супроводжують процес руху грошових коштів на торговельному підприємстві (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Типові форми первинної документації руху грошових коштів

Вид документу	Призначення
А	В
Касові операції	
Форма № КО-1 – «Прибутковий касовий ордер»	Даний первинний документ оформлюється задля відображення надходження грошових коштів через касу.
Форма № КО-2 – «Видатковий касовий ордер»	Супроводжує процес видачі грошових коштів із каси.

А	В
Форма № КО-3 – «Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів»	Даний первинний документ оформлюється задля реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів.
Форма № КО-4 – «Касова книга»	У наведеному первинному документі відображають отримання та видачу готівки
Безготівкові розрахунки	
Вексель	Дає право отримати боргові грошові кошти
Акредитив	Супроводжує процес купівлі-продажу із залученням 3-ї сторони (банку)
Гарантія	Вид забезпечення виконання зобов'язання

Джерело: складено автором

Відповідно до проведеного аналізу можна зробити висновок, що процес обліку касових операцій, в основному, супроводжується розглянутими первинними документами. Розглянемо детальніше вимоги до оформлення та ситуації, в котрих варто скласти той чи інший документ.

Форма № КО-1 – «Прибутковий касовий ордер» (Додаток А). Первинний документ, згідно із законодавством, заповнюється бухгалтером, передається касиру за підпису головним бухгалтером. До прибуткового касового ордеру також видається квитанція про отримання грошових коштів особі, котра їх внесла. Також, під час складання даного документу варто вказати основу для його оформлення: інвентаризаційний акт (у випадку погашення суми нестачі), авансовий звіт (якщо було не використано грошові кошти, видані під звіт), корінець чека (під час отримання грошових коштів із банку), видаткова накладна, акт виконаних робіт або рахунок-фактура (у випадку, якщо покупець розраховується за отриманий товар/послуги готівкою), статут або протокол зборів засновників (внесок до статутного капіталу господарської одиниці). Відповідно, після перевірки документу його завіряють підписом та печаткою і внести у форму № КО-3 – «Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів» (Додаток Б).

Форма № КО-2 – «Видатковий касовий ордер» – оформлюється під час видачі грошових коштів із каси підприємства. До основних потреб видачі грошових коштів відносять: виплата заробітної плати, розрахунок за виконані роботи/надані послуги,

повернення грошових коштів споживачеві за раніше надані товари/послуги, виплата депонованої заробітної плати (Додаток В). Складається первинний документ в одному екземплярі та підписується або головним бухгалтером, або керівником підприємства. Відповідно, після перевірки видаткового ордеру на правильність заповнення обов'язкових реквізитів, касир ставить печатку та підпис і реєструє документ у формі № КО-3 – «Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів».

Форма № КО-4 – «Касова книга» складається задля відображення руху готівкових грошових коштів (Додаток Г). Принцип роботи із касовою книгою наступний:

- робимо запис у касовій книзі під час кожного оформлення прибуткового або видаткового касового ордеру в день надходження або видачі готівки відповідно;
- щоденно після проведення всіх господарських операцій касир зобов'язаний підбити підсумки та вивести залишок готівкових коштів у касі і записати їх до касової книги;
- останнім етапом є надання прибуткових та видаткових ордерів разом із звітом із касової книги документів під розписку до бухгалтерії.

Вексель – цінний папір, котрий видається під час оформлення боргового зобов'язання за вже отримані товари/роботи/послуги. Відповідно, на момент оформлення векселю, особа, котра має борг (трасат) повинна сплатити векселеотримувачу (трасанту) суму, що зазначена в векселі, але не меншу, ніж та, що є заборгованою. Класифікують два види векселю: простий та переказний. Простий вексель – вексель, в якому зазначається, що боржник повинен сплатити певну суму грошових коштів кредитору. Передати даний цінний папір третій особі можливо лише за умови індосаменту (напису, що встановлює право переходу документу третій особі). Відповідно, переказний вексель – боргове зобов'язання трасата перед третьою особою. Тобто, кредитор (особа, котрій винні грошові кошти) виписує вексель на боржника (трасата) та зобов'язує його сплатити борг перед третьою особою у встановлений термін або за вимогою.

Акредитив – це грошове зобов'язання банку-емітента виконати зобов'язання за дорученням клієнта, який відкриває акредитив, проти належного представлення документів [3]. Найчастіше акредитив застосовують під час здійснення експортно-імпортних операцій задля захисту розрахунків між продавцем та покупцем та забезпечення певного виду гарантії. Оформлюється даний вид документу лише між двома особами, без права передачі третій стороні.

Банківська гарантія – спосіб забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до якого банк-гарант бере на себе грошове зобов'язання перед бенефіціаром сплатити кошти в разі настання гарантійного випадку. Зобов'язання банку-гаранта перед бенефіціаром не залежить від базових відносин, які забезпечуються такою гарантією (їх припинення або недійсності), зокрема і тоді, коли посилення на такі базові відносини безпосередньо міститься в тексті гарантії [50]. Банківська гарантія виконує функцію забезпечення, розподільчу, стимулюючу, захисну і сигнальну.

Функція забезпечення реалізується шляхом виконання фінансових та нефінансових зобов'язань, що тягне за собою сплату за виконану роботу/отримані товари/надані послуги або у випадку відшкодування завданих збитків.

Розподільча функція дає змогу розподілити між сторонами ризику стосовно сплати за товар та його поставку, стимулююча реалізується шляхом певного тиску на боржника по своєчасній сплаті за товар у випадку невиконання якого банк пред'явить гарантії до оплати. Захисна функція дає змогу імпортеру товару захистити себе від ризиків, пов'язаних із авансовими або періодичними платежами.

В свою чергу сигнальна функція дає змогу контрагенту зрозуміти та відслідкувати фінансовий стан боржника та його спроможність виконати боргове зобов'язання. Таким чином, використання банківської гарантії дає змогу кредитору бути впевненим в тому, що боргове зобов'язання буде сплаченим або боржником, або банком-гарантом, та дає змогу зменшити ризики стосовно неплатоспроможності контрагента.

Процес контролю за правильністю складання, оприбуткування та відображення наведених первинних документів реалізується шляхом перевірки звіту про рух грошових коштів підприємства. Метою подання даного виду фінансової звітності є

надання користувачам повної, правдивої, чіткої та неупередженої інформації стосовно змін, що відбулися в грошових потоках підприємства та еквівалентах грошових коштів, платоспроможність підприємства та його здатність генерувати грошові потоки в майбутньому.

Відповідно до законодавства України, не складають даний вид звітності суб'єкти малого підприємництва (до якого відноситься досліджуване в кваліфікаційній роботі підприємство), банки, бюджетні установи, представники іноземних суб'єктів господарювання. Структура звіту передбачає класифікацію отриманих коштів за трьома видами діяльності: операційною, фінансовою та інвестиційною. Зміни від курсових різниць вираховують окремо. Таким чином, суб'єкт господарювання може визначити чистий рух грошових коштів. Також, законодавством передбачено два методи складання звіту: прямий та непрямий (підприємство обирає метод самостійно та вказує його в обліковій політиці підприємства).

2.2 Методика обліку та аналізу операцій з грошовими коштами

Облік операцій із грошовими коштами виконується за допомогою третього класу рахунків «Кошти, розрахунки та інші активи» та розподіляється на два основні субрахунки: 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках». Рахунки є активними, надходження грошових коштів відображають по дебету, вибуття – за кредитом.

Субрахунок 301 «Готівка в національній валюті» відповідає за надходження та вибуття готівкових коштів у національній валюті відповідно. На субрахунок 302 «Готівка в іноземній валюті» фіксується надходження та вибуття грошових коштів у іноземній валюті. Варто зауважити, що відображення грошових коштів на даному субрахунку відбувається у національній валюті із відповідним переведенням іноземної за курсом національного банку на дату отримання грошових коштів або на дату балансу. У зв'язку з нестабільною економічною ситуацією в країні курс іноземної валюти схильний до частих змін, що для бізнесу призводить до виникнення курсових різниць. Розрізняють 2 види курсових різниць: операційну та неопераційну.

Операційна курсова різниця – різниця між оцінкою однакової величини іноземної валюти на різні дати у зв'язку зі зміною курсу, що пов'язана з операційною діяльністю підприємства. Відповідно, зміни можуть бути як позитивні, так і негативні. Позитивна курсова різниця відображається на рахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці», негативна курсова різниця обліковується на рахунку 945 «Витрати від операційної курсової різниці».

Неопераційна курсова різниця – різниця між оцінкою однакової величини іноземної валюти на різні дати у зв'язку зі зміною курсу, що пов'язана з фінансовою та інвестиційною діяльністю. Відповідно, позитивну курсову різницю (дохід) обліковуємо на 744 рахунку «Дохід від неопераційної курсової різниці», а негативну (витрати) – 974 рахунок «Втрати від неопераційних курсових різниць». Варто зауважити, що облік операцій в іноземній валюті має відображатися через дріб (національна валюта/іноземна валюта).

Відповідно до чинного законодавства України, суб'єкт господарської діяльності повинен залишати в касі певну суму готівкових коштів, що не перевищують ліміт каси, розрахований та зазначений у обліковій політиці підприємства. Підставою для розрахунку ліміту каси є або середньоденне надходження готівкових коштів до каси, або середньоденна видача готівкових коштів із каси підприємства. Рішення, розрахунок та строки проведення інвентаризації каси затверджується керівником підприємства та оформлюється відповідним наказом.

Відповідно, у випадку, якщо підприємство не розрахувало ліміт каси, то всю готівку, котра залишається на кінець робочого дня, суб'єкт господарювання зобов'язаний здати до банківської установи. До випадків, коли підприємство може перевищити встановлений ліміт відносять готівкові кошти, призначені на виплату заробітної плати, пенсії чи стипендії та дивідендів та строк їх зберігання повинен не перевищувати п'ять робочих днів із дня отримання готівки в банку.

Інвентаризація каси проводиться у строки, зазначені в наказі підприємства. Залишок готівки в касі зіставляють із даними бухгалтерського обліку та даними форма №КО-4 – «Касова книга». Якщо суб'єкт господарювання застосовує реєстратор розрахункових операцій, готівкові кошти в касі звіряють із даними у звіті

з РРО. Відповідно, після проведення інвентаризації підприємство складає інвентаризаційний акт із зазначенням результатів. У випадку, якщо виявлено надлишок грошових коштів оприбуткування здійснюють проводкою Д-т 301 «Готівка в національній валюті» К-т 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Якщо під час інвентаризації було виявлено нестачу грошових коштів, у такому випадку відповідальна особа має відшкодувати суму нестачі використовуючи проведення:

1. Д-т 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» — К-т 301.

2. Д-т 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» — К-т 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

3. Д-т 661 «Розрахунки за заробітною платою» — К-т 375.

У 2020 році співробітник ТОВ «Комфорт Агро» Сокол М.А. був направлений у відрядження до м. Варшава, Польща згідно наказу № 5 від 05.05.2023 року та отримав 1000 доларів (курс НБУ 36,5686) під звіт (Додаток Д, Додаток Е). Тривалість відрядження становила 5 днів та фактичні витрати склали 1100 \$.

Таблиця 2.2 – Облік видачі готівки під звіт в іноземній валюті ТОВ «Комфорт Агро»

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Перераховано грошові кошти з розрахункового рахунку до банку для купівлі валюти	333	311	37665,66
На валютний рахунок надійшло 1000 \$ (курс НБУ 36,5686)	312	333	36 568,60 1000 \$
Банком утримано комісійну винагороду (0,03%)	942	333	1097,06
Оприбутковано грошові кошти в іноземній валюті із каси банку	302	312	36 568,60 1000 \$
Видано грошові кошти в іноземній валюті під звіт	372	302	36 568,60 1000 \$
Затверджено авансовий звіт (Курс НБУ 36,7886)	92	372	40 467,46 1100 \$
Списано курсову різницю із 1000 \$ (курс на момент купівлі валюти 36,5686; на момент подання авансового звіту – 36,7886).	372	714	220,00
Компенсовано суму перевищення коштів виданих під звіт (100\$)	372	301	3 678,86 100 \$
Списано курсову різницю із 100 \$	372	314	22,00

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до даних із таблиці можна зробити висновок, що працівник Сокол М.А. отримав під звіт 1000\$ за курсом НБУ 36,5686, проте загальні витрати на відрядження склали 1100\$ за курсом НБУ 36,7886, тобто наявний факт перевитрати. Перерахунок грошових коштів на купівлю валюти здійснюється відповідно до заявки про купівлю валюти, платіжного доручення. Оприбуткування іноземної валюти в касу підприємства оформлюється прибутковим касовим ордером, а видача коштів під звіт – видатковим. Після закінчення відрядження Соколом М.А. було здано до бухгалтерії чеки за проживання, квитки та авансовий звіт, затверджений у сумі, що перевищує видану. В такому випадку, головний бухгалтер здійснює перерахунок виданих грошових коштів під звіт відповідно до курсу на момент отримання авансового звіту, різницю списує на витрати та відшкодовує працівникові перевитрату.

Відповідно до даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро» займається продажем товарів сільськогосподарського призначення та має постійний факт реалізації продукції як за готівкові так і за безготівкові грошові кошти.

Облік безготівкових операцій здійснюється на 31 класі рахунків «Рахунки в банках», що має такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;
- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;
- 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Субрахунок 311 відповідає за відображення надходження та вибуття грошових коштів у національній валюті по безготівковій формі оплати на рахунок в банку. Класифікують два види рахунків у банку: поточний та депозитний. Поточний рахунок - рахунок (уключаючи рахунок із спеціальним режимом використання), що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства України [31].

Регламентується порядок відкриття банківського рахунку постановою НБУ №106 від 25.10.2017 року «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових

актів Національного банку України». Відповідно до даного нормативного акту, суб'єкт підприємницької діяльності повинен надати відповідні документи задля відкриття банківського рахунку та після отримати свій банківський номер (IBAN), що складається із 29 знаків. Основним документом, котрий дає змогу перерахувати грошові кошти із банківського рахунку є платіжне доручення. Документом, завдяки якому можна відслідкувати рух грошових коштів по рахунку є банківська виписка.

Депозитний рахунок – рахунок, що призначений для вкладу грошових коштів на певний строк зберігання під відповідний процент без можливості зняти їх достроково. За терміном вкладу виділяють короткостроковий вклад, довгостроковий та без зазначення терміну зберігання. Короткостроковий вклад грошових коштів обмежений часом у строк до 12 місяців, довгостроковий – більше 12 місяців та без зазначення строку – депозит до запитання відповідно. Облік грошових коштів на депозитному рахунку до запитання аналогічний обліку на поточному рахунку підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Облік безготівкових операцій ТОВ «Комфорт Агро»

Дата	Призначення платежу	Д-т	К-т	Сума, грн.
22.08.23	Зараховано оплату за відвантажений товар від ТОВ «Спорт»	311	361	10 000,00
22.08.23	Сплачено ПДВ за липень 2023 року	6415	311	15 000,00
22.08.23	Сплачено податок на доходи фізичних осіб	6411	311	5 000,00
22.08.23	Зараховано готівку на банківський рахунок	311	301	2 000,00
22.08.23	Перераховано грошові кошти на купівлю валюти	333	311	5 000,00
22.08.23	Виплачено заробітну плату за першу половину серпня 2023 року (Сокол М.А.)	661	311	15 000,00
23.08.23	Сплачено ТОВ «Авалон» за отриману продукцію	631	311	20 000,00
24.08.23	Перераховано безвідсоткову фінансову допомогу ТОВ «Юніон»	6851	311	20 000,00
25.08.23	Здійснено передплату ТОВ «Лотос»	371	311	3 000,00
28.08.23	Перераховано грошові кошти на депозитний рахунок	313	311	7 000,00
28.08.23	Отримано відсотки за депозитом	311	732	580,00
29.08.23	Зараховано грошові кошти на депозитний рахунок	351	311	8 000,00
29.08.23	Нараховано відсотки по строковому депозиту	373	733	250,00

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Рахунок 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та рахунок 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» призначений для обліку надходження та вибуття грошових коштів в іноземній валюті. Порядок обліку та переведення іноземної валюти в національну відповідає обліку готівкових грошових коштів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Порядок обліку купівлі іноземної валюти підприємством

Дата	Призначення платежу	Д-т	К-т	Сума, грн.
01.09.23	Перераховано грошові кошти на купівлю валюти	333	311	40000,00
02.09.23	Долари придбані за курсом 36,93 грн/\$ на МВРУ і зараховані на валютний рахунок за курсом НБУ 36,5686 грн/\$	312	333	1000\$
				36 960,00
02.09.23	Визнано збиток від купівлі валюти (36,93-36,57)	942	333	360,00
02.09.23	Сплачено комісійну винагороду банку	92	333	100,00
02.09.23	Перераховано на поточний рахунок невикористані грошові кошти	311	333	2580,00

Джерело [30]

Варто зауважити, що під час операцій із продажем або придбанням іноземної валюти виникає «сумова різниця» – різниця між курсом НБУ та курсом обслуговуючого банку. В розглянутому випадку (табл. 2.4) сумова різниця складає 0,36 грн (операція №3). Купівля іноземної валюти зазвичай призводить до збитку, так як курс придбання вищий за курс НБУ, а продаж іноземної валюти – до прибутку, так як курс продажу зазвичай теж вищий за курс НБУ [30].

313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» призначений для обліку та зберігання акредитиву, чекової книжки, або депозитів, строком вкладу більше одного року. «Спеціальні рахунки в національній валюті» призначений для обліку руху грошових коштів в електронній системі адміністрування, наприклад, стосовно сплати податку на додану вартість.

У випадку, якщо підприємству зайшли на банківський рахунок грошові кошти в іноземній валюті, що підлягають обов’язковому продажу – варто використовувати субрахунок 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті». Порядок обліку операцій в іноземній валюті та розрахунок курсових різниць відповідає готівковим операціям. Розглянемо облік безготівкових операцій з грошовими коштами ТОВ «Комфорт Агро».

Відповідно до плану рахунків, виділяють також 33 рахунок «Інші кошти», із такими субрахунками:

- 331 «Грошові документи в національній валюті»;
- 332 «Грошові документи в іноземній валюті»;
- 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;
- 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;
- 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті».

До грошових документів відносять поштові марки, векселі, оплачені авіаквитки, проїзні, власні акції тощо, тобто грошові документи – це вартісна оцінка певного документу, що знаходиться в касі підприємства. Відповідно, якщо документи зберігаються в касі підприємства, то і їх облік наближений до обліку готівки. Відтак, надходження і вибуття грошових документів супроводжується складанням прибуткового та видаткового касового ордеру із внесенням змін до журналу реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів і касової книги. Для зручності касир підприємства може використовувати книгу обліку надходження та вибуття грошових документів. Основним видом грошових документів є поштові марки. Для наочності розглянемо типові проведення із обліку грошових документів ТОВ «Комфорт Агро» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Облік поштових марок ТОВ «Комфорт Агро»

Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Сплачено поштові марки (1шт- 1,5 грн)	371	311	1500,00
Отримано поштові марки	331	371	1500,00
Отримано від бухгалтера авансових звіт про відправлення первинної документації (900,00 грн)	92	372	750,00
Відображено податковий кредит	641	372	150,00
Списано на основі авансового звіту використані поштові марки	92	331	600
Відображено витрати у складі фінансового результату	79	92	1350,00

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до даних табл. 2.5 можна зробити висновок, що підприємством було придбано 1000 поштових марок на суму 1500,00 грн. В кінці місяця головним бухгалтером було надано авансовий звіт до керівника із зазначенням витрат на

відправку первинної документації контрагентам із використанням поштових марок (600 шт.). Витрати були компенсовані головному бухгалтеру, а використані поштові марки списано. Також, до грошових документів відносять путівки у санаторії та інші оздоровчі заклади на безоплатній основі, із частковою доплатою та за повну вартість. Такі путівки включаються до фонду оплати праці та оподатковуються у звичайному порядку.

Рахунок 34 «Короткострокові векселі одержані» фіксує облік заборгованості від замовників за продукцію/надані послуги тощо у формі векселів. Вексель - цінний папір, який представляє собою безумовне грошове зобов'язання векседавця або за його наказом третьої особи сплатити після настання терміну платежу визначенню суму власнику векселя (векселеотримувачу) [11]. Аналітичний облік векселів ведеться окремо за кожним отриманим документом (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Облік короткострокових векселів одержаних

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Поставка товару підприємству №1	361	702
Нараховано податковий кредит	702	641
Отримано короткостроковий вексель №1	341.1	361
Погашено короткостроковий вексель №1 за номіналом	311	34.1
Нараховано відсотки за векселем №1	373	732
Отримано відсотки за векселем №1	311	373
Отримано товар від підприємства С	28	631/с
Відображено податкове зобов'язання	641	631.с

Джерело: складено автором на основі даних [11]

У підсумку можна сказати, що основним класом рахунку для відображення операцій із обліку грошових коштів є третій клас із використанням субрахунків 30, 31, 33. Найчастіше ТОВ «Комфорт Агро» використовує готівкові кошти задля відшкодування авансових витрат. Операції із продажу товарів та постачання послуг на досліджуваному підприємстві супроводжується перерахуванням коштів на розрахунковий рахунок товариства, що значно спрощує процес ведення бухгалтерського обліку. Відповідно до проведеного аналізу можна зробити висновок що фінансовий облік грошових коштів є важливою частиною ефективного управління підприємством та дозволяє забезпечити його фінансову стійкість, раціонально

спланувати та оптимізувати використання наявних ресурсів та забезпечити своєчасне реагування на зміни у зовнішньому середовищі підприємства.

2.3 Автоматизація обліку грошових коштів ТОВ «Комфорт Агро»

На сучасному етапі розвитку неможливо уявити ведення бухгалтерського обліку без застосування комп'ютерних систем. Впровадження інформаційних технологій у процес обліку грошових коштів дає змогу бухгалтеру та касиру зменшити вірогідність допущення помилки, спростити процес обміну даних між співробітниками підприємства та зовнішніми користувачами та задокументувати в електронному вигляді будь-який документ з паперового носія, що дає змогу швидше отримати інформацію до запитання.

Найпопулярнішою програмою для ведення бухгалтерського обліку є система «Bas.Бухгалтерія». Основним завданням використання інформаційних систем в обліку є коректне та достовірне внесення інформації з отриманих первинних документів в базу. Система автоматично формує бухгалтерські проведення, спрощує заповнення реєстрів та первинних документів, дозволяє відслідкувати рух грошових коштів та сформувати звітність.

Використання системи «Bas.Бухгалтерія» для обліку грошових коштів дає змогу відслідкувати залишки на поточних рахунках підприємства, у касі, проконтролювати облік розрахунків з контрагентами та дебіторами, підзвітними особами, бюджетом тощо. Задля того, щоб здійснити безготівкову оплату, ТОВ «Комфорт Агро» використовує систему інтернет-банкінгу. Інтернет-банкінг (онлайн/веб-банкінг) — один із видів дистанційного банківського обслуговування, який надає доступ до рахунків та банківських операцій в будь-який час через Інтернет (за допомогою комп'ютера, планшету або телефону) [60]. До переваг даного виду банківського обслуговування можна віднести швидкість виконання будь-яких фінансових розрахунків, тісну взаємодію з банківською установою та нижчий рівень комісії за обслуговування. Використання інтернет-банкінгу є вигідним і для банківських установ, оскільки зменшуються витрати на обробку фінансової операції,

відсутні витрати на обслуговування приміщень та офісів під банківські установи та збільшується розмір прибутковості банку за рахунок зменшення витрат.

Задля здійснення операцій в системі інтернет-банкінгу ТОВ «Комфорт Агро» використовує систему «Клієнт банк». «Клієнт-банк» – це версія інтернет-банкінгу, основними потенційними користувачами якої є фізичні та юридичні особи підприємці. Принцип використання даної системи полягає в наступному:

1. Спочатку суб'єкту господарювання варто зареєструватися у системі та отримати доступ до поточного рахунку (поточна авторизація здійснюється за допомогою логіну та пароллю).

2. Задля того, щоб здійснити оплату із поточного рахунку, юридична особа повинна перевірити чи достатньо коштів на рахунку, створити платіжне доручення на переказ коштів із рахунку суб'єкта підприємництва на рахунок контрагента та підписати її електронними ключами (рис.1).

Дата складання 25.08.2023 Дата валютування		Платіжна інструкція N 4522		Одержано банком 25 серпня 2023р. 11:33:00	
Платник	КОМФОРТ АГРО ТОВ				
Код платника	42678866				
Надавач платіжних послуг платника	ХАРКІВСЬКЕ ГРУ АТ КБ "ПРИВАТБАНК"				
			Рахунок платника	СУМА	
			UA833515330000026003052119534		
Отримувач	ДОЧП, ДП З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ "ДЕЛАВАЛЬ"				
Код отримувача	24261981				
Надавач платіжних послуг отримувача	АТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"				
			Рахунок отримувача	3250,31	
			UA373005390000026008003005900		
Сума словами Три тисячі двісті п'ятдесят грн 31 коп					
Призначення платежу ОПЛАТА ЗА 3/Ч ЗГ РАХ 917663419 від 25.08.2023 У сумі 2708.59 грн., ПДВ - 20 % 541.72 грн.					
М.П.		Підпис надавача платіжних послуг		Дата виконання 25.08.2023 11:33:00	

Рисунок 2.1 – Платіжне доручення на перерахування коштів із поточного рахунку ТОВ «Комфорт Агро» на користь ДП З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ "ДЕЛАВАЛЬ"

Створено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до рис.1 платник ТОВ «Комфорт Агро» сплатило 3250,31 грн на користь ДП З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ "ДЕЛАВАЛЬ" згідно рахунку

917663419 від 25.08.2023 року. У платіжному дорученні вказують реквізити отримувача та платника, код ЄДРПОУ, призначення платежу із зазначенням рахунку, згідно якому платять, суму без ПДВ, ставку податку на додану вартість та суму ПДВ відповідно.

3. Щоб отримати аналітичну інформацію про рух грошових коштів на рахунку, системою клієнт-банк передбачена можливість формування банківської виписки із зазначенням потрібного періоду (рис.2). За допомогою банківської виписки формуються бухгалтерські проведення в системі «Вас.Бухгалтерія».

АТ КБ "ПРИВАТБАНК", ЄДРПОУ 14360570
ВІДДІЛЕННЯ № 2 ХАРКІВСЬКОГО ГРУ
Клієнт КОМФОРТ АГРО ТОВ, ЄДРПОУ 42678866
Поточний рахунок №UA833515330000026003052119534, валюта UAH/980
Дата останньої операції: 25.08.2023

від 28.08.2023 23:38

Заключна виписка за період з 21.08.2023 по 27.08.2023

вхідний залишок:		1 804 877.68	разом за кредитом:		672 227.61 (Операцій: 12)
вихідний залишок:		809 062.93	разом за дебетом:		-1 668 042.36 (Операцій: 65)
Номер документа	Дата та час операції	Сума	Призначення платежу	Реквізити контрагента	
				Найменування ЄДРПОУ	Рахунок Банк
37336	25.08.2023 16:54	754.56	Сплата за товар, зг. рах. № 404 від 01.08.2022р., у т.ч. ПДВ 20% - 125.76 грн.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Молочно-виробничий комплекс "Єкатеринославський" 33766993	UA123209840000026006210372616 АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"
37337	25.08.2023 16:54	4 641.60	Сплата за товар, зг. рах. № 345 від 07.07.2023р., у т.ч. ПДВ 20% - 773.60 грн.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Молочно-виробничий комплекс "Єкатеринославський" 33766993	UA123209840000026006210372616 АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"
1293	25.08.2023 12:27	17 100.00	Сплата за сервісне обл.ТО охол. молока, зг. рах.№ 389 від 25.07.2023 р. у т.ч. ПДВ 20% - 2850.00грн.	Агрофірма "Надія" ТОВ 30762760	UA14380805000000026007137918 АТ "РАЙФАЙЗЕН БАНК"
4521	25.08.2023 11:33	-6 384.69	Оплата за систему обліку, шафу, та роботи зг рах № 45 від 23.08.2023 дог№ 2701-22 від 28.07.2023 у сумі 5320.57 грн., ПДВ - 20 % 1064.12 грн.	ТОВ, "ДУНДАЛ РХП 37975188	UA533223130000026008010056827 АТ "УКРЕКСІМБАНК"
8PO7W0XUCY	25.08.2023 11:33	-3.00	Комісія за виконання платежів в національній валюті, згідно з відкритою офертою банку N 6/н від 26.02.2019 та тарифів банку, без ПДВ.	ЗА ДЕБЕТУВАННЯ РАХУНКУ(UAH) 14360570	UA023515330000065101918400109 ХАРКІВСЬКЕ ГРУ АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
4522	25.08.2023 11:33	-3 250.31	ОПЛАТА ЗА 3/4 ЗГ РАХ 917663419 від 25.08.2023 у сумі 2708.59 грн., ПДВ - 20 % 541.72 грн.	ДОЧП. ДП З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ "ДЕЛАВАЛЬ" 24261981	UA373005390000026008003005900 АТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"

Рисунок 2.2 – Банківська виписка ТОВ «Комфорт Агро» за період з 21.08.2023 по 27.08.2023

Створено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до рис. 2 можна зробити висновок, що вхідний залишок на поточному рахунку станом на 21.08.2023р. складав 1804877,68 грн. Станом на 25.08.2023 року було отримано оплату згідно рахункам № 345 та 404 від ТОВ "МВК "ЄКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ" у розмірі 4641,40 грн та 754,56 грн відповідно; та надійшли кошти на поточний рахунок за сервісне обслуговування та ТО системи

охолодження молока від АФ "НАДІЯ" ТОВ. Також, було здійснено плату за розрахунково-касове обслуговування поточного рахунку у розмірі 3,00 грн. ТОВ "ДУНДАЛ РХП" було сплачено 6384,69 грн за систему обліку, шафу та роботи, а ДП З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ "ДЕЛАВАЛЬ" було перераховано грошові кошти з поточного рахунку як оплату згідно рахунку №917663419 у розмірі 3250,31 грн. Таким чином, загальні обороти за Д-т поточного рахунку у періоді з 21.08.2023-27.08.2023 склали 672227,61 грн, за К-т 1668042,36 грн відповідно. Сальдо кінцеве визначають за формулою:

$$С.кінцеве = С. \text{ на початок} + Об. Д-т - Об. К-т = 809062,93 \text{ грн.}$$

Інформацію, отриману в результаті формування банківської виписки бухгалтер дублює до системи «Вас.Бухгалтерія» із використанням відповідного класу рахунків (рис. 3).

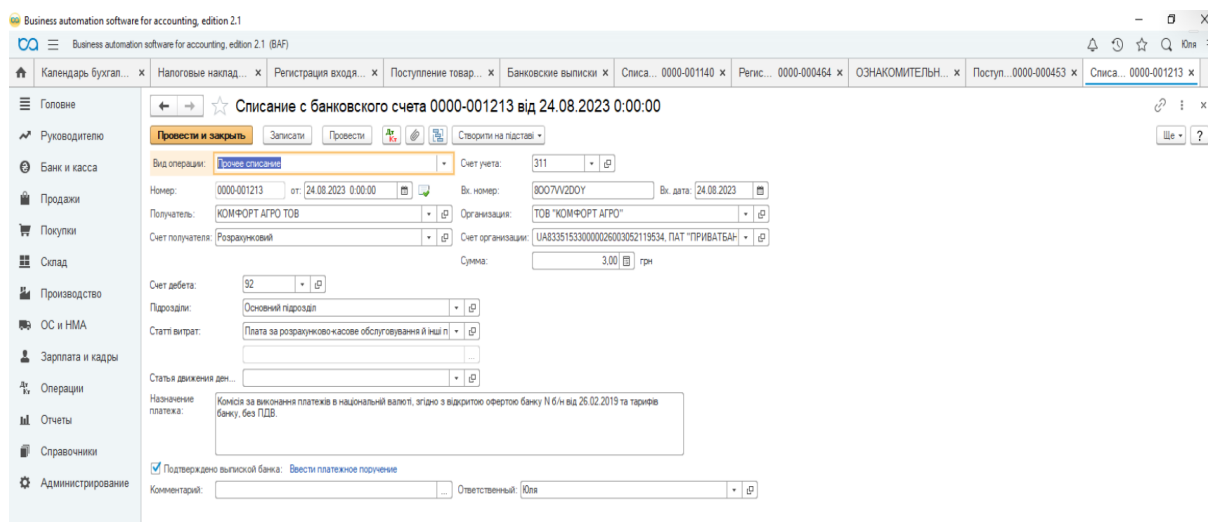

Рисунок 2.3 – Проведення плати за розрахунково-касове обслуговування ТОВ «Комфорт Агро» в системі «Вас.Бухгалтерія»

Створено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до наведених даних, 25.08.2023 ТОВ «Комфорт Агро» сплатило 3,00 грн «Приватбанку» за розрахунково-касове обслуговування (рис.2 операція №5). Щоб відобразити дану операцію у системі «Вас.Бухгалтерія» бухгалтер використовує рахунок обліку 92 «Адміністративні витрати», у призначенні платежу вказує «комісія за виконання платежів в національній валюті згідно з відкритою офертою банку».

Задля того, щоб перевірити стан та рух грошових коштів на рахунку варто сформувати оборотно-сальдову відомість із зазначенням відповідного рахунку та періоду (рис.4).

ТОВ "КОМФОРТ АГРО"						
Оборотно-сальдовая ведомость по счету 311 за 1 квартал 2023 г.						
Выводимые данные: БУ (данные бухгалтерского учета)						
Счет	Сальдо на начало периода		Обороты за период		Сальдо на конец периода	
Банківські рахунки	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
311	302 877,67		6 703 326,21	6 806 592,19	199 611,69	
UA833515330000026003052119534, ПАТ "ПРИВАТБАНК", м.Харків	302 877,67		6 698 010,11	6 801 276,09	199 611,69	
UA923515330000026045035900126, ПАТ "ПРИВАТБАНК", м.Харків			5 316,10	5 316,10		
Разом	302 877,67		6 703 326,21	6 806 592,19	199 611,69	

Рисунок 2.4 – Оборотно-сальдова відомість ТОВ «Комфорт Агро» за 311 рахунком за 1 квартал 2023 року.

Створено автором на основі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Комфорт Агро»

Відповідно до рис.4 станом на 01.01.2023 року за поточним рахунком «9534» зберігалось 302 877,67 грн. Оборот за Д-т склав 6 698 010,11 грн, за К-т 6 801 276,09 грн. Відповідно, надходження грошових коштів відображається за Д-т 311 рахунку «Поточні рахунки в банку», витрати за К-т. На кінець першого кварталу на поточному рахунку «9534» числиться 199 611,59 грн.

Задля того, щоб покращити фінансовий стан підприємства, пропонуємо запровадити систему роздрібної торгівлі. Виходячи із специфіки діяльності ТОВ «Комфорт Агро» на нашу думку наявність фізичного магазину допомогла б збільшити розмір фінансового результату. Під час торгівлі в роздріб можливі два варіанти отримання грошових коштів: або виключно на розрахунковий рахунок за реквізитами IBAN (незалежно від способу оплати покупцем), або із використанням РРО. На нашу думку, ведення обліку із використанням РРО буде доцільним у програмному забезпечення «Сота».

«СОТА Каса» — це хмарний продукт, що повністю покриває потреби малого та середнього бізнесу у реєстрації електронних чеків до ДПС [56]. Як зазначено розробниками, «Сота.Каса» виконує такі функції як внесення та вилучення готівки, формування z-звіту та має автономний режим роботи офлайн, що у сучасних умовах є необхідним. Вхід до даної системи обліку здійснюється за допомогою номеру телефону та паролю, та має можливість ведення обліку декількох кас (рис. 5).

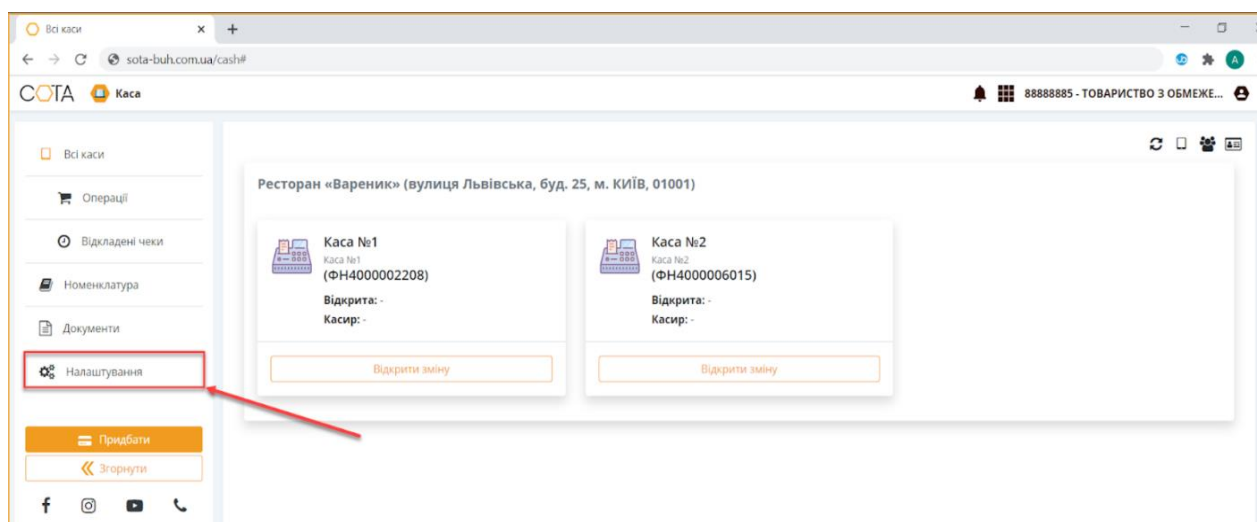

Рисунок 2.5 –Приклад налаштування інтерфейсу «Cota.Каса»

Створено автором на основі даних [52]

Задля коректного використання даного програмного забезпечення, перш за все необхідно ввести відповідну номенклатуру, вказати рахунок обліку, ціну та відповідні коди УКТ ЗЕД для подальшого формування податкової накладної (рис. 6).

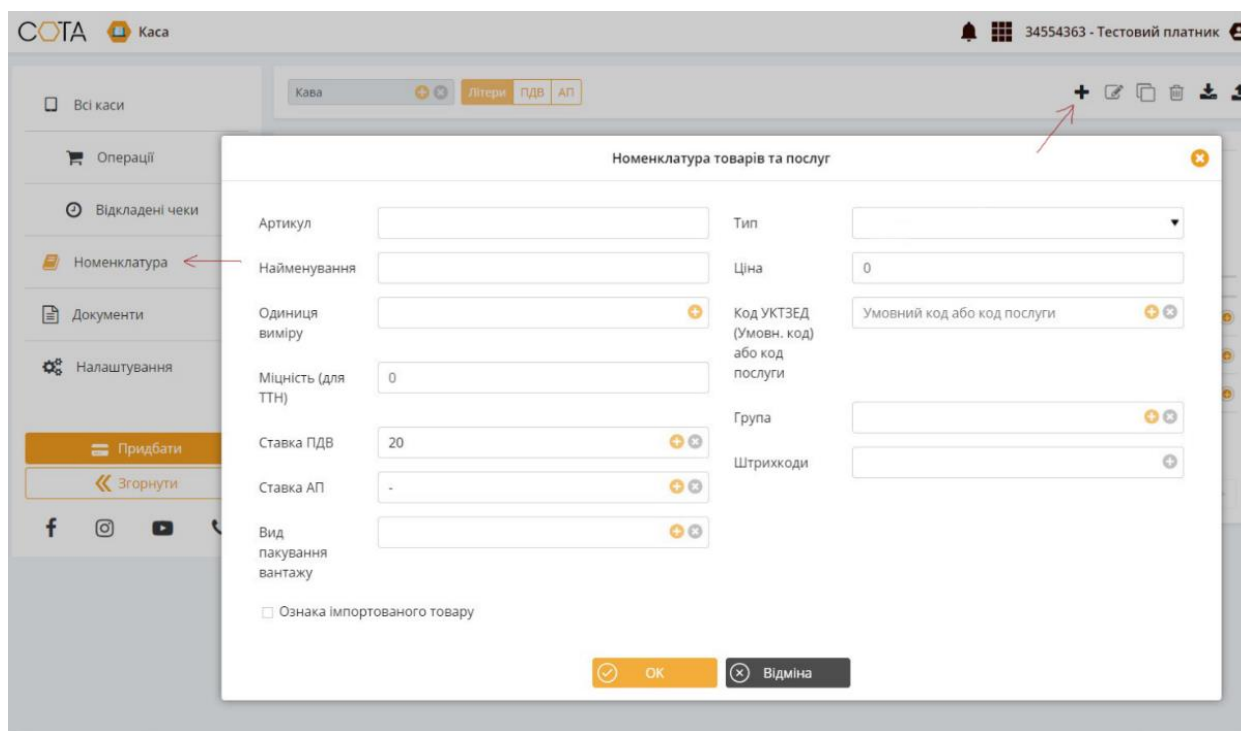

Рисунок 2.6 – Додавання нової номенклатури ПЗ «Cota.Каса»

Створено автором на основі даних [52]

Наступним етапом є процес реалізації товару та формування фіскального чеку (рис.7). Задля того, щоб сформувати чек, касиру потрібно відкрити відповідну касу,

додати суму готівкових коштів (ліміт каси). Наступним етапом є додавання відповідної номенклатури із зазначенням кількості товару, можливої знижки та ціни. Після цього варто обрати спосіб оплати за товар: готівковими коштами чи картою. У випадку, якщо оплата здійснюється готівкою – касиру слід зазначити чи потрібна решта, додати суму готівки, отриману від клієнта і система автоматично розрахує розмір решти. Після цього фіскалізуємо чек.

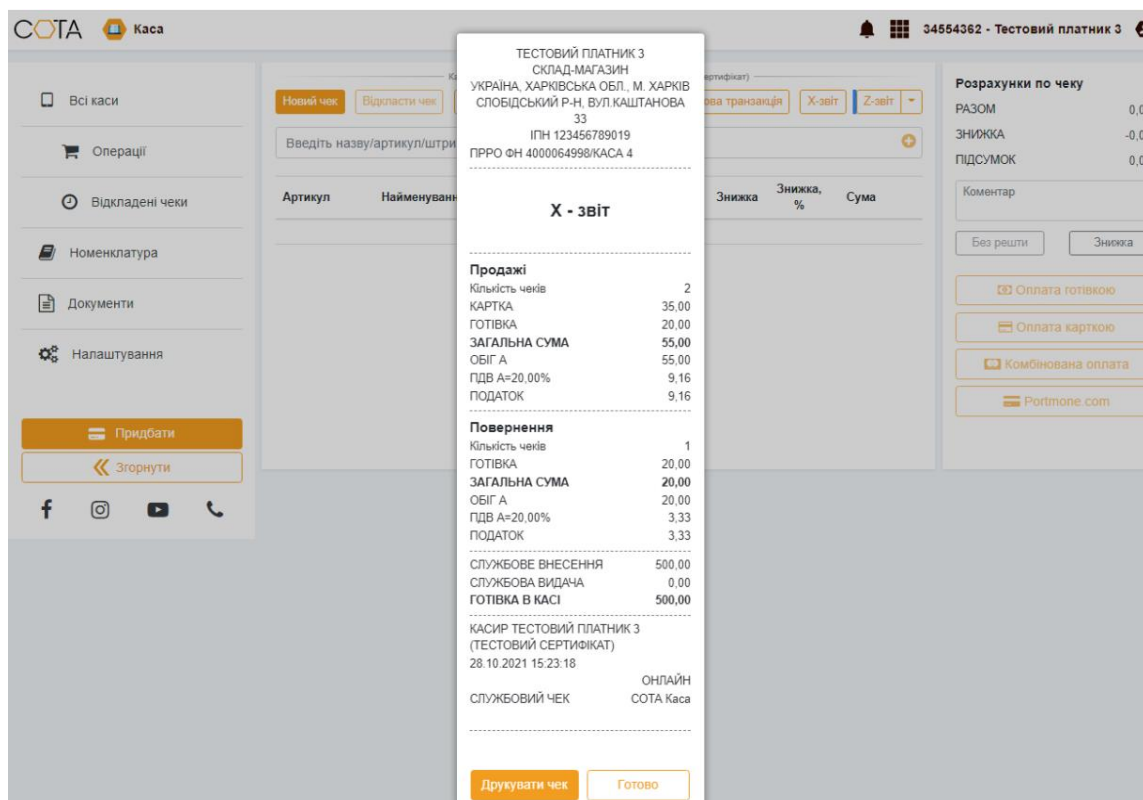

Рисунок 2.7 – Приклад формування фіскального чеку в системі «Cota.Каса»
Створено автором на основі даних [52]

«Cota.Каса» надає декілька різних можливостей із способом отримання чеку клієнту: роздрукувати чек, надати у вигляді файлу, відправити на електронну пошту, відправити на мобільний телефон та сканувати QR-код [52].

Використання даного програмного забезпечення дає змогу формувати електронний документообіг. Пакет звітних документів – це певний перелік документів одного типу чи різних типів, що подаються суб’єктом в одному звітному періоді. Пакет повинен містити основний документ звітності та необхідні додатки до нього. Фізично пакетом документів є набір XML-файлів, які називаються згідно з форматом (стандартом) електронної звітності [37]. «Cota» передбачає формування

пакету документів стосовно податку на додану вартість. Основним документом є податкова декларація з ПДВ, однак при її формуванні відображаються і додаткові документи, а саме:

- додаток 1 – Розрахунок коригування сум ПДВ;
- додаток 2 – Довідка «Довідка про суму від’ємного значення звітного (податкового) періоду, яка зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду (Д2)» до податкової декларації з ПДВ;
- додаток 3 – Розрахунок суми бюджетного відшкодування;
- додаток 4 – Заява про повернення бюджетного відшкодування;
- додаток 5 – Розшифровки подат. зобов. та подат. кредиту в розрізі контрагентів.

Процес подання електронного звіту до податкової має стандартний вигляд та передбачає підпис електронними ключами.

Відповідно до проведеного аналізу, можна зробити висновок, що використання спеціального програмного забезпечення грає ключову роль у правильному ведення обліку руху грошових коштів на підприємстві. Відтак, завдяки використанню системи «Bas.Бухгалтерія» товариство з обмеженою відповідальністю «Комфорт Агро» веде облік безготівкових розрахунків, відстежує статус та розмір дебіторської заборгованості, а також може чітко відслідкувати рух грошових коштів за певний період. Однак, варто зауважити, що основою правильної організації обліку грошових коштів є головний бухгалтер в обов’язки якого входить оформлення первинних документів, перенесення їх до електронних носіїв та інших програмних забезпечень. Рекомендоване нами програмне забезпечення «Сота.Каса» дає змогу контролювати касові операції та вести облік продажів і витрат. Використання даного програмного забезпечення зменшує вірогідність помилки та збільшує прозорість ведення господарської діяльності.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Організація аудиту грошових коштів підприємства

Ведення господарської діяльності передбачає взаєморозрахунки із контрагентами, постачальниками та державою стосовно постачання товарів, робіт, послуг, сплати податків. Відповідно до цього організація обліку руху грошових коштів вимагає особливої уваги та контролю. Згідно податкового законодавства України частота податкових перевірок залежить від ступеню ризиковості та виду діяльності підприємства. За ступенем ризиковості підприємства проведення документальних планових перевірок варіюється між:

- високий ризик – один раз на рік;
- середній ризик – не частіше ніж раз на 2 роки;
- низький ризик – не більше разу на 3 роки.

Після проведення податкової перевірки у разі знаходження порушень ведення бухгалтерського обліку, суб'єкт господарювання повинен буде сплатити штраф. Задля того, щоб запобігти систематичним порушенням організації ведення обліку на підприємстві юридична особа може звернутись до аудиторської служби стосовно питань правильності ведення обліку, раціональності витрат тощо. Розглянемо детальніше трактування поняття «аудит» вченими-фахівцями (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 – Визначення економічної категорії аудит вченими-фахівцями

Автор	Визначення категорії «аудит»
А	В
Баранова А.О., Наумова Т.А., Кашперська А.І.	Незалежний контроль, що здійснюється аудиторськими організаціями за договорами з підприємствами
Л.М.Чернелевський, Н.І.Беренда	Аудит — процес, за допомогою якого компетентний незалежний фахівець накопичує і оцінює свідчення про інформацію, яка піддається кількісній оцінці та відноситься до специфічної господарської системи, щоб визначити і висловити в аудиторському висновку ступінь відповідності цієї інформації встановленим критеріям.

А	В
Будько О.В.	Аудит – це незалежна експертиза фінансових звітів та іншої інформації про господарсько-фінансову діяльність суб'єкта господарювання з метою формування висновків про його реальний фінансовий стан.
Білуха М.Т.	Аудит – це незалежна форма аудиторського контролю, представлена суб'єктам підприємницької діяльності на договірних засадах із питань ефективності господарювання і достовірності її відображення в бухгалтерському обліку і звітності.
Кулаковська Л.П., Піча Ю.В	Аудит – це незалежна експертиза обліку, фінансової звітності і висловлювання думки аудитора відносно повноти, законності і достовірності відображення в них фінансовогосподарських операцій господарюючого об'єкта.
Потопальська Г.Г.	Зовнішній аудит – це елемент інфраструктури ринку, який поєднує користувачів інформації та її елементів, встановлює довіру між ними, сприяє прозорості ринку і розширенню ділових контактів.
Дж. Робертсон	Аудит – це діяльність, спрямована на зменшення підприємницького ризику
Чорна А.М.	Аудит – це форма фінансового контролю та елемент адміністративно-правового механізму протидії адміністративним деліктам, порушенням фінансової дисципліни (тіньовим проявам)....
Бобришева-Шкарлет Т., Нехай В.	Аудит – це перевірка фінансової звітності підприємства з метою висловлення думки аудитора про відповідність її певним критеріям та реальність відображення фінансового стану підприємства.

Джерело: складено автором на основі [2,4,5,6,8,23,28,38,62,]

Відповідно до закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»: аудит фінансової звітності - аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам НП(С)БО, МСФЗ або іншим вимогам [39]. Результатом проведення аудиторської перевірки є надання суб'єкту господарювання аудиторського висновку із зауваженнями, що носить рекомендаційний характер.

Мета аудиту – дослідження якості організації обліку на підприємстві, підтвердження факту здійснення господарської операції (достовірність даних

бухгалтерського обліку), та визначення наявності факту податкових правопорушень з боку суб'єкта господарювання.

Аудиторські перевірки класифікуються за характером та видом перевірки. На нашу думку, доцільно виділити такі напрями аудиту:

- бухгалтерський (фінансовий) – процес перевірки правильності ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності;

- аудит управлінської діяльності — це процес вивчення й оцінка господарських явищ і фактів з метою надання рекомендацій управлінню суб'єкта господарської діяльності щодо економічного й ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, досягнення кінцевого фінансового результату і програмних цілей [1];

- екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту [41].

Процес аудиту поділяють на три умові етапи: підготовчий, основний та завершальний. Підготовчий етап характеризується ознайомленням аудиторською групою із установчими документами досліджуваного суб'єкта господарювання, визначення цілей та завдань аудиту, строків проведення та планування роботи, ознайомлення із попередніми аудиторськими висновками, обліковою політикою, стратегією та цілями діяльності підприємства. В плані аудиту зазначається етап, період його проведення та відповідальний член аудиторської групи за певний вид перевірки (табл. 3.2). Програма аудиту повинна містити перелік аудиторських процедур, строк їх виконання та відповідального аудитора за той чи інший сектор робіт. Відповідно, строки виконання повинні збігатись із строками, що зазначені в плані аудиторської перевірки. Також до програми входить перелік основних первинних документів, котрі супроводжують певну аудиторську процедуру.

Таблиця 3.2 – План аудиторської перевірки грошових коштів

Цілі етапу аудиту	Строк проведення	Відповідальний
Ознайомлення із внутрішнім регламентом підприємства, обліковою політикою, видом та специфікою діяльності	01.01-05.01	Мельник І.А.
Перевірка правильності використання форм первинних документів стосовно обліку грошових коштів	06.01-16.03	Іванова Ю.І.
Звірка даних між даними бухгалтерського обліку та даними Головної книги, оборотних відомостей та даних аналітичних та синтетичних регістрів.	17.03-15.04	Мельник І.А.
Перевірка факту відображення витрат з точки зору чинного законодавства України, виявлення факту порушень обліку грошових коштів	16.04-20.07	Іванова Ю.І.
Формування аудиторського висновку	21.07-31.07	Мельник І.А., Іванова Ю.І.

Джерело: складено автором

Основний етап характеризується проведенням аудиту на підприємстві із фактичною перевіркою активів та документальною перевіркою фінансової звітності підприємства. Цей етап аудиторської перевірки є важливим для забезпечення точності та надійності фінансової звітності організації і дотримання стандартів аудиту. Завершальний етап полягає у формуванні аудиторського висновку із рекомендаціями стосовно покращення діяльності роботи підприємства та усуненні помилок у веденні обліку.

Предмет аудиту – операції, пов’язані з рухом грошових коштів на підприємстві. Відповідно, предметом аудиту виступають касові операції та операції на поточних рахунках в банку.

Під об’єктами аудиторської діяльності розуміють окремі і взаємопов’язані економічні, організаційні, інформаційні та інші форми функціонування системи, що вивчається, стан яких може бути оцінено кількісно та якісно [55].

До об’єктів аудиту грошових коштів відносимо наявність та стан грошових коштів, їх збереження тощо (рис. 8).

Об'єкт аудиту грошових коштів	Наявність та стан збереження грошових коштів
	Наявність фактів нестачі, зловживання та крадіжок грошових коштів
	Дотримання правил платіжної дисципліни
	Дотримання правил своєчасного оприбуткування надходження грошових коштів
	Достовірність даних стосовно руху грошових коштів у фінансовій, статистичній та податковій звітності

Рисунок 3.1 – Об'єкт аудиту грошових коштів
Джерело: Складено автором на основі даних [29]

Аудиторська перевірка зовнішніми аудиторами супроводжується трьома видами аудиторських ризиків: ризик формування невірної думки, ризик невиявлення та суттєвих викривлень. Ризик формування невірної думки – даний вид ризику пов'язаний із недостатнім професіоналізмом аудиторської групи, фактом допущення помилок під час проведення аудиту, що призводить до невірного аудиторського висновку. Ризик невиявлення пов'язаний із можливою наявністю помилок у веденні бухгалтерського обліку, які не були знайдені через особливості проведення аудиту (вибірковий). Ризик суттєвих викривлень характеризується невірним аудиторським висновком через суттєве викривлення звітності підприємства.

Проведення аудиту обліку грошових коштів на підприємстві виконує ряд завдань, які досягаються шляхом реалізації певних аудиторських методів та процедур. До завдань можна віднести:

- перевірка фактичних та облікових даних грошових коштів у касі підприємства;
- перевірка правильності організації обліку грошових коштів підприємства;
- перевірка фактичної наявності первинної документації, що підтверджує факт проведення господарської операції;

— перевірка раціональності віднесення витрат на фінансовий результат діяльності підприємства.

Джерелами інформації для проведення аудиторської перевірки є фінансова та податкова звітність підприємства. Звіт про рух грошових коштів дає змогу аудиторській групі перевірити стан та наявність грошових коштів на підприємстві. Також, до первинних документів відносимо наказ про облікову політику із зазначенням ліміту каси підприємства, касову книгу, платіжні доручення, видаткові накладні, касові ордери, банківські виписки.

Задля того, щоб реалізувати завдання аудиту, аудиторська група може провести інвентаризацію. Використання даного методу дає змогу перевірити фактичну наявність грошових коштів та їх еквівалентів на балансі підприємства та порівняти із даними бухгалтерського обліку. Перед проведенням інвентаризації аудитор повинен ознайомитись із наказом про облікову політику підприємства задля з'ясування ліміту каси, достовірності та раціональності його розрахунку, періодичності проведення інвентаризації та її результатів. Спостереження за процесом інвентаризації дає змогу оцінити порядок дій робітників та виявити факт надлишку чи недостачі грошових коштів у касі підприємства.

До об'єктів інвентаризації грошових коштів відносимо готівку в касі підприємства, еквіваленти грошових коштів (цінні папери, акції, чеки, марки тощо), та залишки на розрахунковому рахунку (порівняння залишків даних бухгалтерського обліку із банківськими даними). У випадку, якщо за результатами інвентаризації грошових коштів було виявлено нестачу – витрати повинні бути компенсовані винною особою, або у випадку, якщо винну особу не встановлено, списані на витрати операційної діяльності. Якщо навпаки, під час проведення інвентаризації було виявлено надлишок грошових коштів в касі підприємства, в такому випадку їх оприбутковують із збільшенням фінансового результату до оподаткування. Результати оформлюються актом про результат інвентаризації в двох примірниках і підписують всі члени інвентаризаційної комісії та матеріально-відповідальна особа.

Організація обліку грошових коштів у касі підприємства супроводжується первинними документами. Правильність їх оформлення регламентується

положенням про ведення касових операцій у національній валюті України [49]. До основних помилок, допущених у касових первинних документах можна віднести виправлення суми тощо (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Типові помилки заповнення касових первинних документів

Первинний документ, обліковий регістр	Характер порушення
Прибутковий касовий ордер	Наявність виправлення суми
Видатковий касовий ордер	Відсутність підпису головного бухгалтера
Касова книга	Невідповідність сум зі звітом касира
Виписка банку	Розбіжність платіжного документа та коду
Авансовий звіт	Неповне відображення сум виданої під звіт готівки
Чек на видачу готівки	Розбіжність сум із прибутковим касовим ордером

Джерело: складено автором на основі [53]

На нашу думку, також до найчастіших помилок обліку готівки на підприємстві можна віднести несвоєчасне подання авансового звіту, невикористаних коштів під звіт, помилки у перенесені даних із бухгалтерської виписки до програмного забезпечення та використання невірних рахунків обліку, що призводить до завищення доходів та заниження витрат.

Аудиторська перевірка каси підприємства передбачає перевірку дотримання касової дисципліни. Касова дисципліна – це правила приймання, зберігання та видачі готівки, визначені внутрішніми документами підприємства, Положенням та іншими розпорядчими актами НБУ. Внутрішні документи (наприклад, наказ про касову дисципліну) не обов’язкові, але рекомендовані для посилення касової дисципліни [24]. Дотримання касової дисципліни передбачає своєчасне оприбуткування отриманих грошових коштів, встановлення та дотримання ліміту каси, дотримання строків здачі готівки до банківської установи та обмежень у розрахунках (між підприємствами – 10000 грн., між підприємством та фізичною особою – 50000 грн). На нашу думку, також вагомим є дотримання раціональності та цільового використання готівкових коштів підприємством.

Перевірка своєчасного оприбуткування отриманих грошових коштів реалізується шляхом зіставлення прибуткових касових ордерів та записів у касовій книзі, порівнянням суми і дати операції. Дотримання ліміту каси аудиторська група

перевіряє через інвентаризацію каси та порівнянням фактичної та задокументованої суми грошових коштів у касі підприємства. Цільове використання грошових коштів варто перевірити завдяки аналізу фактичних витрат на погашення кредиторської заборгованості, отриманих коштів у рахунок оплат від покупців за отримані роботи та послуги із даними, стосовно здачі грошових коштів до банківської установи, їх сумами тощо. Тобто, фактично аудиторська група повинна провести арифметичну перевірку.

Завершальним етапом аудиту готівки в касі підприємства можна назвати відповідність даних бухгалтерського обліку за рахунками 30 «Готівка», 311 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти» до фінансової звітності підприємства.

Важливим етапом проведення аудиторської перевірки є дослідження правильності ведення обліку на банківських рахунках підприємства. Задля того, щоб реалізувати це, незалежним аудитором мають бути перевірені на факт наявності банківські виписки за певний проміжок часу. Спочатку варто впевнитись, що надані документи відповідають рахункам і мають послідовний період проведення. Тобто, наприклад, виписка за рахунком UA303515330000026007052168080 має бути системною і формувати окремий пакет банківських документів задля спрощення проведення аудиторської перевірки. Кожен наступний рахунок у банківській установі має формувати окремий пакет документів.

Наступним етапом є зіставлення залишків за банківськими виписками один із одним – вихідний залишок за попередній період має співпадати із вхідним залишком за наступний період. Варто зауважити, що зіставлення залишків здійснюється паралельно із перевіркою операційних днів та всіх днів, в котрі були здійснені будь-які платежі. Тобто, перевірка залишків і операцій за рахунками дає змогу аудитору впевнитись, що банківські виписки були не знищені. Оформлення виписки має бути із зазначенням печаті банку, за відсутності будь-яких помарок або маркувань, що могло б прикрити факт ухиляння або фіктивних операцій/оплат.

Після перевірки факту наявності та правильності формування банківської виписки, незалежний аудитор перевіряє достовірність перенесених даних із виписки до програмного забезпечення суб'єкта господарювання. Це здійснюється шляхом

вибіркової звітності із системою за певними рахунками, наприклад у випадку, якщо в операційний день отримано грошові кошти від ТОВ «Авалон» у факт оплати за товар, то відображення даної господарської операції формується за Д-т 311 рахунку і К-т 361 рахунку. У випадку, якщо було здійснено сплату за товар – використовують Д-т 631 рахунку. Тобто, в системі «Вас.Бухгалтерія» формується оборотно-сальдова відомість і перевіряється віднесення коштів на відповідних рахунок. Підтверджуючими документами здійснення будь-якої господарської операції є: платіжне доручення – підтвердження факту переказу грошових коштів на рахунок отримувача; платіжна вимога, акредитив тощо.

Не менш важливим елементом аудиторської перевірки є ознайомлення із первинними документами, котрі супроводжують господарську операцію. Це дає змогу перевірити аудиторській групі реальність здійснення факту продажу чи постачання товару.

Найчастіше, у практиці зустрічаються перерахування грошових коштів однією фірмою іншій, котра є взаємопов'язаною (наприклад, була створена для зменшення податкової бази). У такому випадку, в платіжному дорученні вказується «оплата за товар» без деталізації, номерів рахунків або будь-яких супутніх документів. Таким чином, підприємство-постачальник списує товар, якого на складі не було (можливо, був проданий за готівкові кошти – свідчить про факт умисного зловживання службовим становищем), а підприємство-покупець зменшує своє податкове навантаження, що призводить до умисного зменшення суми податку до сплати.

Задля перевірки змісту та реальності операції підприємство має надати всі супутні документи, а саме: видаткову накладну, рахунок-фактуру, договір, товарно-транспортну накладну тощо (Додаток Ж, Додаток К, Додаток Л). Суми, зазначені в документах мають збігатися. Видаткова накладна має бути підписана двома сторонами із печатями із перехідною номенклатурою з рахунку до накладної та до товарно-транспортної накладної. У ТТН аудитор має перевірити зазначення даних про машину (vin-код, вага брутто/нетто машини, номери, габарити, дані водія), місце отримання та місце прибуття товару, його вагу, розмір, товариство-відправника та вантажоодержувача. Також, у випадку, якщо товар є крупногабаритним, аудитор

повинен перевірити, чи є у підприємства можливості для зберігання, виграшки та погрузки такого виду товару. Це дасть змогу впевнитись, що операція не була фіктивною.

На нашу думку, аудиторській групі варто особливу вагу приділяти авансовим звітам та чекам, котрі мають бути закріплені за ними. Найчастішими помилками можна назвати задвоєння чеку (один і той самий чек було додано до двох різних авансових звітів і виплачено грошові кошти підзвітній особі у більшому розмірі, ніж повинні). Відповідно до цього, аудитор перевіряє чекову книжку, правила її зберігання та обліку, дотримання правил видачі та заповненні чеків. Також, варто надати аудиторській групі список осіб, котрі можуть отримувати кошти під звіт, якщо такий є. Завданням аудиторів буде перевірка осіб, котрі отримували кошти за фактом, і наданим списком, строки подання авансових звітів, правильність їх заповнення та оприбуткування невитрачених грошових коштів.

Також, розповсюдженим випадком є придбання певного виду товарів, віднесення цих витрат на витрати підприємства. Наприклад, керівник придбав ігрову установку за рахунок підприємства, бухгалтер оприбуткував, повернув кошти та списав даний товар через рік з балансу товариства. Як наслідок, придбаний товар за грошові кошти підприємства, збільшено розмір витрат за звітний період та зменшено розмір податкової бази. Завершальним етапом аудиту коштів, виданих під звіт є арифметична перевірка авансових звітів із виплаченими коштами підзвітним особам та даними, відображеними в бухгалтерському обліку.

Процес господарської діяльності також неодмінно пов'язаний із імпортом та експортом товарів. Задля реалізації наведених цілей підприємство повинне мати валютний рахунок. Імпорт товару вимагає формування пакету відповідних документів, таких як інвойс, митний декларант, документ по валютному регулюванню, сертифікати якості та безпеки, дозволи, ліцензії тощо. Інвойс – у міжнародній комерційній практиці документ, що надається продавцем покупцеві та містить перелік товарів, їх кількість і ціну, за якою вони поставлені покупцеві, формальні особливості товару (колір, вага ті інші), умови поставки і відомості про відправника та одержувача [15]. Аудиторська група має перевірити достовірність

наведених даних, правильність їх оприбуткування в системі обліку. Також, у інвойсі зазначається сума митного податку, відповідно аудитор має перевірити, чи була вона сплачена коректно.

Операції з імпортом можуть бути пов'язані із виведенням грошових коштів суб'єкта господарювання в офшорні зони. Під час здійснення імпортової операції створюється дочірня фірма або самостійна компанія, оформлюється контракт, на рахунок підприємства переводяться грошові кошти у факт сплати за товар, але товар не надходить до митної території України.

Таким чином, використання послуг аудиторів є доречним та необхідним, оскільки це дає змогу виявити внутрішні проблеми компанії, покращити якість роботи та ефективність управління підприємством. Оскільки наразі сучасне економічне середовище країни стрімко розвивається, збільшується кількість підприємств, котрі складають звітність за міжнародними стандартами. Як наслідок, збільшується кількість іноземних інвестицій та заохочуються іноземні партнери, що сприяє покращенню фінансового середовища суб'єкта господарювання. Відповідно, варто бути впевненим в звітності. На нашу думку, аудиторська служба є необхідним посередником між суб'єктом бізнесу та іноземними інвесторами.

Проведення аудиту грошових коштів є невід'ємною частиною правильної організації обліку та ефективного управління грошовими коштами. До реалізованих функцій аудиту можна віднести:

- контрольна. Аудит грошових коштів допомагає забезпечити точність та надійність фінансової інформації, виявити можливі помилки, недоліки, факти шахрайства тощо;
- дотримання законодавства. Аудиторські послуги дають змогу виявити факт недотримання норм чинного законодавства з питань обігу грошових коштів та розрахункових операцій;
- оцінка ефективності управління. Проведення аудиту дає змогу перевірити якість забезпечення управління підприємством, організації бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю, стосовно питань обігу грошових коштів, надати рекомендації по покращенню роботи та удосконаленню недоліків;

— зменшення ризиків ведення діяльності. Використання послуг незалежного аудиту сприяє зменшенню ризиків, пов'язаних із недосконалою організацією обліку;

— збільшення довіри. Надання позитивного аудиторського висновку контрагентам, інвесторам, сприяє підвищенню довіри та формуванню ділового іміджу.

Як висновок, можна сказати, що використання послуг аудиторської фірми допомагає керівництву оцінити якість управління підприємством, проаналізувати ефективність використання наявних ресурсів на балансі та можливість залучення нових активів. Варто зауважити, що основною відмінністю проведення аудиторської перевірки від податкової є націленість аудиту на надання незалежного обґрунтованого висновку щодо правильності, достовірності інформації наведеної у фінансовій звітності підприємства, аналіз результатів діяльності, а також оцінка внутрішнього контролю та допомога в покращенні управління фінансами.

3.2 Методика аудиту грошових коштів торговельного підприємства

Методика аудиту грошових коштів торговельного підприємства передбачає:

- аудит системи внутрішнього контролю;
- планування та розробка програми аудиту опираючись на дані внутрішнього контролю;
- проведення аудиторських процедур із збиранням аудиторських доказів;
- аналіз отриманих результатів та формування аудиторського висновку.

Перед проведенням незалежного зовнішнього аудиту грошових коштів у касі підприємства буде доцільним формування тесту внутрішнього контролю. Складання даного виду документу дає змогу оцінити ефективність системи внутрішнього контролю задля забезпечення точності та надійності проведення касових розрахунків (табл.3.4).

Таблиця 3.4 – Тест внутрішнього контролю касових операцій

Питання	Відповіді		
	Так	Ні	Інформація відсутня
Наявність договору з касиром про повну матеріальну відповідальність			
Наявність наказу про проведення інвентаризації та її періодичність			
Виправлення зауважень і неточностей, встановлених попередніми внутрішніми або зовнішніми аудитором стосовно ведення обліку касових операцій			
Забезпечення умов зберігання готівки та інших цінностей в касі підприємства			
Дотримання правил оформлення та зберігання первинної документації, банківських виписок, чеків			
Дотримання касової дисципліни			
Реалізація товарів чи послуг здійснюється за допомогою: -реєстратору розрахункових операцій; - книги обліку розрахункових операцій; - прибуткових ордерів..			
Сума реалізованих грошових коштів за певний період часу здається: - до каси банківської установи; - отримується інкасаторами.			
Чи ведеться облік готівки у іноземній валюті			
Чи наявна окрема касова книга для обліку готівки та касових ордерів в іноземній валюті			
Валюта, отримана в банку, видається повністю (тобто в касі не залишається готівка в іноземній валюті)			
Перерахунок готівки в іноземній валюті для відображення в національній валюті здійснюється за курсом НБУ на дату здійснення операції			
Наявність суцільної реєстрації прибуткових і видаткових ордерів			
Наявність порушень ведення касових операцій, встановлених внутрішніми або зовнішніми аудитором			
Дотримання своєчасності та повноти оприбуткування готівки в касу підприємства			
Чи проводиться інвентаризація готівки в касі згідно із наказом про проведення інвентаризації			
Чи контролюється повнота та своєчасність повернення грошових коштів до каси підприємства			
Дотримання правил перерахунку іноземної валюти за курсом НБУ			

Джерело: складено автором на основі даних [59]

Задля того, щоб провести аудит грошових коштів ТОВ «Комфорт Агро», нами було запропоновано наступну аудиторську програму (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Програма аудиту грошових коштів та розрахунків ТОВ «Комфорт Агро»

Етап аудиту	Відповідальний	Тривалість	Зміст
А	В	С	Д
Організаційний	Мельник І.А	01.01– 05.01	Сформовано групу із 3 осіб: головний аудитор Мельник І.А, та два помічники Іванова Ю.І, Дацько В.М.. За мету обрано збільшення прибутку, перевірку достовірної інформації бухгалтерського обліку та дослідження питання раціональності відкриття дочірнього підприємства. Підрозділи для перевірки : бухгалтерія. Обсяг перевірки: 01.01.2021– 31.12.2022. Процеси, котрі підпадають під перевірку: — правильне оприбуткування товарів та наявність всіх первинних документів, підтверджуючих факт здійснення господарської операції (06.01– 01.02); — правильність нарахування та сплати податків до бюджету, відсутність податкового боргу (02.02– 15.02); — правильність нарахування та виплати заробітної праці, відпускних та лікарняних (16.02 – 15.03); — калькулювання собівартості виробництва (16.03– 15.04); — нарахування амортизації та метод, котрий використовується (16.04 – 01.05); — правильність визначення доходів та витрат підприємства та нарахування і сплати податку на прибуток (02.05 – 20.05); — дотримання касової дисципліни (21.05 – 20.06); — перевірка законності та цільового витрачання грошових коштів (21.06 – 20.07).
Документально – ознайомчий	Іванова Ю.І., Мельник І.А.	06.01 – 01.02	Ознайомлення з прибутковими накладними та іншими первинними документами, котрі супроводжують придбання товарів та послуг
«Фактична» перевірка	Мельник І.А.	02.02– 15.02	Зіставлення показників з декларації на прибуток із показниками фінансової звітності платника податків, перевірка податкової декларації з ПДВ, акцизу. За наявності сумніву – перевірка податкових накладних на окремі господарські операції, розрахунків коригування, та можливість зустрічної перевірки з контрагентом.

Продовження табл.3.5

A	B	C	D
	Дацько В.М.	16.02 – 15.03	Перевірка бухгалтерських і кадрових документів, а саме: штатного розкладу, розрахунків по зарплаті, трудового договору, графік обліку робочого часу, правильність нарахування відпускних, лікарняних за рахунок підприємства, перевірка звітності.
	Іванова Ю.І.,	16.03– 15.04	зустрічна перевірка і звірка даних первинних документів (лімітних карт, карт розкредиту, вимог, забірних відомостей – з сировини і матеріалів) з даними аналітичного і синтетичного обліку і звітними матеріалами. Одночасно перевіряється правильність оцінки матеріалів шляхом співставлення оцінки списаних матеріалів з обліковою їх оцінкою; правильність розрахованих відхилень від купівельних цін, оцінки незавершеного виробництва і обліку зворотних відходів.
	Дацько В.М.	16.04 – 01.05	Попри те, що метод амортизації підприємство обирає самостійно, аудиторська група повинна перевірити, чи раціональний метод було обрано підприємством, та чи не завищує це витрати підприємства.
	Іванова Ю.І.,	02.05 – 20.05	Перевірка облікової інформації, балансу, розрахунків з дебіторами та кредиторами (наявність видаткових накладних, оплат, податкових накладних) і т.д.
	Дацько В.М.	21.05 – 20.06	Наявність прибуткових/видаткових касових ордерів, авансових звітів, чеків, метод контрольної закупки, дотримання ліміту каси, наявність з-звітів, порядок ведення касової книги, проведення інвентаризації готівки.
	Іванова Ю.І.,	21.06 – 20.07	Перевірка законності та цільового витрачання грошових коштів: перевірки первинних документів, авансових звітів, надання різного виду фінансових допомог та інше.
Надання результатів внутрішнього аудиту та порад щодо виправлення помилок	Мельник І.А.	21.07 – 31.07	Формування висновків та рекомендацій щодо усунення помилок.
Контроль	Мельник І.А.		Перевірка виправлення помилок, знайдених в процесі аудиторської перевірки.

Джерело: складено автором

На нашу думку, під час проведення аудиту ТОВ «Комфорт Агро» раціонально використовувати такі методи:

- метод опитування – розуміє під собою збір та узагальнення інформації шляхом усного або письмового опитування співробітників підприємства;
- метод інспекції – перевірка наявності матеріальних активів, необхідних для ведення господарської діяльності та наявність всіх супроводжуючих документів;
- метод запиту, у випадку недостатньої кількості інформації. За допомогою даного методу аудиторська група може надсилати письмовий запит банківській установі, дебіторам та кредиторам з метою отримання додаткової інформації;
- метод аналітичного огляду – оскільки головною метою проведення аудиту є розгляд можливості для відкриття дочірнього підприємства, дослідження тенденцій розвитку та перспектив є ключовою задачею.

Первинні документи є основою правильного ведення бухгалтерського обліку. Основну частину роботи аудиторській групі, на нашу думку, слід приділити бухгалтерським документам (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Документальне забезпечення основних питань аудиту грошових коштів торговельного підприємства

Досліджуване питання обліку	Первинні документи
А	В
Документальне оформлення обліку готівки	— Касова книга — Головна книга
Перевірка наявності первинних касових документів	— Прибуткові касові ордери — Видаткові касові ордери — Журнал обліку прибуткових та видаткових касових ордерів
Перевірка правильності отримання готівки банком	— Касовий звіт — Банківська виписка — Журнали-ордери — Аналітичні відомості
Дотримання касової дисципліни	— касові звіти — наказ про облікову політику із встановленим лімітом каси — інвентаризаційні акти

Продовження табл.3.6

А	В
Дотримання цільового витрачання грошових коштів	— Аналітичні відомості — касові звіти — авансові звіти — подорожні лист
Правильність оформленні господарської операції	— Видаткові накладні — товарно-транспортні накладні — договори — інвойси, ГТД

Джерело: складено автором

Вивчаючи економічну літературу та фахові статті, можна дійти висновку, що під час проведення незалежного аудиту обліку та руху грошових коштів торговельного підприємства, виділяють такі помилки:

- недотримання вимог оформлення касових документів або їх відсутність;
- недотримання вимог та термінів формування авансових звітів, виплата коштів підзвітній особі без підтверджуючий авансових звітів, виплата за одним чеком декільком особам;
- недотримання встановлених законодавством лімітів розрахунків між фізичними та юридичними особами;
- відсутність реєстратору розрахункових операцій, неправильне його використання, відсутність відповідної первинної документації;
- допущення арифметичних помилок під час перенесення даних із електронних носіїв до системи.

Результат аудиторської перевірки оформлюється аудиторським висновком, котрий містить заяву про відповідність аудиторським стандартам, опис об'єкту, відомість про специфіку діяльності суб'єкта господарювання, висновок щодо розглянутої фінансової звітності та її достовірність. Також, аудиторська група надає перелік виявлених недоліків та помилок, із рекомендаціями стосовно їх вирішення. Обов'язковим елементом є підписи всіх членів аудиторської групи, із зазначенням дати та печаті. Використання послуг незалежних аудиторів сприяє покращенню якості управління підприємством та підвищенню ефективності його діяльності.

3.3 Шляхи вдосконалення обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Комфорт Агро»

Грошові кошти – є найбільш ліквідним активом ТОВ «Комфорт Агро», тому правильна організація та ведення обліку є важливим для ефективного функціонування досліджуваного підприємства. Провівши аналіз суб'єкта господарювання та економічної літератури можна дійти висновку, що проблеми обліку грошових коштів на підприємстві умовно діляться на дві групи: облік готівки та безготівкових платежів.

До основних операцій із обліком готівкових коштів можна віднести касові операції, виплати підзвітних сум, тощо. Ведення касових операцій потребує певних навичок з боку персоналу, оскільки кожне надходження та вибуття грошових коштів має бути документально підтверджено касовими ордерами, котрі складаються під час ведення господарської операції. Задля того, щоб запропонувати альтернативні методи та процедури для покращення обліку готівки, варто дослідити можливі проблеми та недоліки. До основних проблем обліку готівки відносять:

- відсутність касових документів;
- допущення арифметичних помилок;
- неоприбуткування готівки в касу підприємства;
- порушення правил використання реєстратору розрахункових операцій або його відсутність.

Першим етапом для вирішення наведених проблем рекомендуємо постійно підвищувати кваліфікаційні навички персоналу. Проходження курсів, тренінгів дає змогу бути конкурентоспроможним працівником, раціонально організовувати процес роботи та отримувати більший дохід. Роботодавець при цьому отримує досвідчений персонал, що зменшує імовірність допущення помилок.

Наступним етапом варто впровадити автоматизовані системи обліку. У кваліфікаційній роботі було розглянуто і запропоновано використовувати ТОВ «Комфорт Агро» систему «Сота.Каса». На нашу думку, використання даного програмного забезпечення має ряд переваг, а саме:

- зменшення арифметичних помилок;
- швидкість обслуговування;
- контроль над доходами та витратами;
- спрощення ведення податкового обліку;
- зменшення ризику шахрайства з боку персоналу;
- зручність, доступність.

Зменшення арифметичних помилок реалізується завдяки автоматизації обліку. Програмне забезпечення «Сота.Каса» автоматично рахує суму до сплати, суму решти, формує чек. Це забезпечується шляхом внесення даних стосовно товару, котрий реалізується, із зазначенням одиниць виміру, ціни за товар, його ваги, коду УКТ ЗЕД. Таким чином, касиру потрібно лише обрати потрібний товар в системі, встановити кількість і програмне забезпечення зможе підрахувати його вартість. Наступним кроком йде вибір форми. Система «Сота.Каса» має два варіанти надходження грошових коштів: готівкою чи безготівкою. У випадку, якщо споживач обирає готівкову форму оплати – система автоматично рахує решту. Тобто, касиру потрібно тільки правильно сформулювати замовлення та віддати решту. Це дає змогу контролювати як кількість відпущеного товару, так і перевіряти залишки на складі.

Швидкість обслуговування. Ведення роздрібної торгівлі обов'язково повинно супроводжуватись реєстратором розрахункових операцій. Основним документом, котрий підтверджує факт реалізації товарів є стрічка РРО. Проте, навіть із використанням РРО виникають певні труднощі.

До основних можна віднести зарахування грошових коштів на наступний день після оплати. В такому випадку виникає запитання до якого періоду отримані кошти варто віднести: до дати оплати чи до дати зарахування? Суб'єкту господарювання варто пам'ятати, що датою отримання доходу є дата зарахування грошових коштів, а не дата здійснення господарської операції. Також, розповсюдженим випадком є зняття банківської комісії із зарахованої суми, тобто надходження на розрахунковий рахунок продавця здійснюється автоматично за вирахуванням комісії. Підприємець повинен вважати за дохід всю суму продажу. Надалі, комісійні платежі враховуються до складу РКО та відносяться до витрат на банківське обслуговування [36]. У

випадку, якщо отримувач товарів є платником податку на додану вартість, продавець повинен зареєструвати податкову накладну датою списання грошових коштів із платника за товар на повну суму до сплати, тобто списання комісії банком не зменшує базу оподаткування податком на додану вартість.

Відповідно до цього, процес контролю податкових платежів становиться автоматизованим завдяки використанню спеціалізованого програмного забезпечення. Також, спрощується процес проведення інвентаризації та становиться більш точним, що запобігає фактам шахрайства з боку персоналу.

Наступною проблемою використання готівкових коштів на підприємстві є нецільове використання коштів виданих під звіт та недотримання строків повернення готівки. Виходячи з цього, вважаємо доречним використовувати не готівку, а банківські картки задля перерахування грошових коштів. На нашу думку, використання карток дає змогу чітко відслідкувати рух грошових коштів, дату їх зарахування та повернення, що попереджує факт нераціонального та неправомірного використання грошових коштів суб'єкта підприємництва на користь підзвітних осіб.

До основних проблем обліку безготівкових грошових коштів можна віднести випадки втрати первинних документів або відсутність правильно оформлених. Наприклад, згідно чинного законодавства, видаткова накладна має супроводжуватись певним пакетом документів та бути підписана обома сторонами учасниками господарської операції із печатями. Розповсюдженим прикладом є оприбуткування товарів із копії паперового носія, або скан-копії, відсутність підписів сторони-контрагента на документах. Причинами цьому є або факт втрати первинного документу під час отримання товару, або неналежне його оформлення. Задля того, щоб слідкувати за тим, щоб в архіві підприємства зберігалися оригінали документів варто запровадити графік документообігу.

Графік документообігу – це затверджений порядок обробки інформаційних даних, зазначених у первинних документах [25]. Оформлення наведеного первинного документу має ряд переваг, а саме:

- запобігання фактам втрати первинної документації;
- своєчасне надання документації до бухгалтерії;

— правильне оформлення пакету документів.

Також, до переваг використання графіку документообігу можна віднести раціональний розподіл обов'язків між співробітниками підприємства та виокремлення відповідальних за ту чи іншу ділянку роботи. Як наслідок, покращується ефективність ведення господарської діяльності. На нашу думку, ТОВ «Комфорт Агро» можна запровадити наступний графік документообігу (табл.3.7).

Таблиця 3.7 – Графік документообігу ТОВ «Комфорт Агро»

Назва первинного документу	Відповідальний за створення	Відповідальний за перевірку	Кому подається	Строк виконання
Рахунок-фактура	Менеджер	Бухгалтер	Покупцям	За запитом протягом 1 робочого дня
Видаткова накладна	Менеджер	Головний бухгалтер	Покупцям	За запитом протягом 1 робочого дня
Транспортна накладна	Бухгалтер	Головний бухгалтер	Покупцям	За запитом протягом 1 робочого дня
Акт	Бухгалтер	Бухгалтер	Споживачам	За запитом протягом 1 робочого дня
Видатковий касовий ордер	Касир	Головний бухгалтер	Бухгалтерії	Кожного дня до кінця роб.дня
Прибутковий касовий ордер	Касир	Головний бухгалтер	Бухгалтерії	Кожного дня до кінця роб.дня
Авансовий звіт	Підзвітна особа	Бухгалтер	Бухгалтерії	Не пізніше кінця 3 роб.дня(готівка) та 5(безготівка)
Подорожній лист	Водій	Бухгалтер	Бухгалтерії	До кінця робочого дня
Інвентаризаційний опис	Інв. комісія	Керівник	Бухгалтерії, керівництво	До кінця наступного роб.дня
Договір	Менеджер	Головний бухгалтер	Споживачам, бухгалтерії	Протягом 7 роб.днів
Лист непрацездатності	-	Бухгалтер	Бухгалтерії	-

Джерело: складено автором

Використання графіку документообігу є важливим елементом ведення бухгалтерського обліку. Також, доцільно запровадити електронний документообіг. Електронний документообіг — це сукупність процесів створення, обробки, погодження, надсилання, отримання, а також зберігання електронних документів, що

здійснюється у цифровому форматі [16]. До переваг електронного документообігу відносять:

- продуктивність та економія часу, оскільки подання звітності до податкової займає менше часу, ніж створення декларації від руки. Також зменшується ризик допущення арифметичних помилок;

- зручність та доступність. Використовуючи електронний документообіг процес пошуку потрібного первинного документу займає менше часу та зменшується імовірність його втрати;

- віддалений доступ. Використання систем електронного документообігу дає змогу отримати первинний документ не знаходячись в офісі, не прив'язуючись до місця роботи, що є досить важливим нюансом сьогодення.

Використання даного програмного забезпечення полегшує функції головного бухгалтера та збільшує імовірність отримання оригіналів документів від постачальників, а також економить фінансові ресурси компанії на відправку та отримання паперових екземплярів первинних документів. Основою є електронний документ. За визначенням, електронним є документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити електронного документа [32].

До обов'язкових реквізитів електронного документу відносять назву документу, дату створення, назву підприємства, реквізити, зміст господарської операції, відповідального за створення та оформлення первинних документів та електронний цифровий підпис. Кваліфікований електронний підпис — удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа [61]. За своєю суттю КЕП має таку ж юридичну силу як і власноручний підпис. До програмних забезпечень із електронного документообігу відносять: «М.Е.Дос», «Вчасно», «FreeZvit».

На нашу думку, раціонально запровадити службу внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит — це незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її

діяльність. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління [20]. Проведення внутрішнього аудиту орієнтується на інтереси власника підприємства стосовно дослідження того чи іншого аспекту діяльності компанії. До функцій внутрішнього аудиту відносять:

- контрольну – забезпечує оцінку внутрішнього контролю діяльності окремих підрозділів підприємства;
- захисна – забезпечує збереження активів підприємства;
- аналітична – пов’язана із аналізом діяльності підприємства;
- координаційна – реалізується шляхом планування процесу внутрішнього аудиту виходячи із інтересів власника;
- інформаційна – узагальнення результатів діяльності служби внутрішнього аудиту із виокремленням недоліків та шляхів їх подолання;
- консультаційна – служба внутрішнього аудиту може надавати консультації підрозділам підприємства із метою забезпечення ефективного функціонування та злагодженості роботи компанії.

Створення служби внутрішнього аудиту допоможе власнику підприємства ефективно організувати процес ведення господарської діяльності та знизити витрати, оскільки внутрішні аудитори аналізують можливі внутрішні та зовнішні ризики, пов’язані з розробленням та втіленням нових проектів. Також, до обов’язків служби внутрішнього аудиту належить аналіз управлінської та фінансової звітності, аналіз та оцінка наявних та потенційних контрактів, контроль за їх виконанням.

Таким чином, запровадження системи електронного документообігу, використання необхідного програмного забезпечення, проходження своєчасно підвищення класифікації та запровадження служби внутрішнього аудиту є невід’ємним кроком до покращення організації обліку грошових коштів на підприємстві ТОВ «Комфорт Агро».

ВИСНОВКИ

Економічна категорія «грошові кошти» тісно пов'язана з веденням підприємницької діяльності, оскільки кожен факт реалізації товарів чи послуг найчастіше супроводжується грошовими розрахунками. Грошові кошти – найліквідніший актив компанії, засіб обміну та платежу, що класифікують на готівку та безготівкові платежі. Найпоширенішою класифікацією грошових коштів вважають поділ за формою існування, сферою застосування, видом валюти, призначенням та сферою застосування. На нашу думку, однією з головних ознак грошових коштів є їх поділ за формою існування, а саме на готівку та безготівкові розрахунки. Дана класифікація відіграє важливе значення стосовно питання організації обліку та правильного віднесення грошових коштів на бухгалтерський рахунок. Облік безготівкових розрахунків відбувається на 31 рахунку «Рахунки в банках», готівка обліковується на 30 рахунку «Каса». Рахунки третього класу є активними, а отже надходження грошових коштів відображаємо за Д-т, вибуття – К-т.

Основними нормативними документами, котрі регламентують організацію та методику обліку грошових коштів та розрахунків є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» стосовно питань організації, ведення обліку та подання звітності; Податковий кодекс – регламентує питання нарахування та сплати податків до бюджетів різних рівнів. Також класифікують підзаконні нормативні акти, такі як: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО № 22 «Вплив інфляції», НП(С)БО № 21 «Вплив змін валютних курсів».

Проведення господарської діяльності виконує такі функції як: економічна, соціальна, технологічна. Економічна функція бізнесу реалізується за рахунок наповнення бюджетів податковими платежами, збільшення рівня ВВП, підтримки економіки, що є надзвичайно важливим для розвитку країни; соціальна функція полягає у створенні нових робочих місць, збільшенню рівня доходу громадян; технологічна включає в себе розробку та реалізацію нових суспільних товарів та благ, покращення існуючих товарів тощо.

Макроекономічний аналіз категорії «грошові кошти» реалізується за рахунок використання грошових агрегатів: M_0 , M_1 , M_2 , M_3 . Грошовий агрегат M_0 – готівка, $M_1 = \text{агрегат } M_0 + \text{кошти на поточному рахунку в національній валюті}$, агрегат $M_2 = M_0 + M_1 + \text{кошти в іноземній валюті}$; грошовий агрегат $M_3 = M_0 + M_1 + M_2 + \text{цінні папери (окрім акцій)}$. Задля того, щоб оцінити стан економіки варто звернути увагу на агрегат M_1 – показники мають бути більшими за агрегат M_0 . Якщо розмір грошових коштів на поточних рахунках у банку є меншим, за розмір готівки, то це може свідчити про великий відсоток тіньової економіки в країні, оскільки проконтролювати рух готівкових коштів складніше, а отже, важче проконтролювати правильність розміру нарахованих та сплачених податків. Відповідно до проведеного аналізу, можна зробити висновок, що стан фінансової системи країни є розвиненим.

У процесі дослідження обліку грошових коштів та розрахунків було досліджено торгівельне підприємство ТОВ «Комфорт Агро», основним КВЕДом якого є 46.61 «оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням». Досліджуване підприємство належить до суб'єктів мікропідприємництва. Провівши економічний аналіз, можна дійти висновку, що управління підприємством є досить ефективним. Про це свідчить збільшення частки необоротних та оборотних активів і власного капіталу, що призводить до збільшення величини балансу та збільшення виробничих можливостей підприємства, а отже – збільшення прибутку. Також, відповідно до аналізу пасиву підприємства можна стверджувати, що наразі спостерігається тенденція до збільшення платоспроможності та фінансової стійкості за рахунок збільшення частки власного капіталу. Розмір поточних зобов'язань підприємства у порівнянні із попереднім періодом теж зазнав збільшення, що, на нашу думку, свідчить про потенційну довіру від кредиторів та стабільний діловий імідж.

Також, було досліджено показники рентабельності та ліквідності ТОВ «Комфорт Агро». Відтак, рентабельність активів станом на 2022 рік мав від'ємний показник, та складав (-11,09); рентабельність власного капіталу та продажів також набули від'ємного значення та складають (-35,38) та (-1,53) відповідно. До причин, що пояснюють різкі негативні зміни у фінансовому стані підприємства можна

віднести складну економічну ситуацію в країні та суттєве зменшення замовлень для обслуговування у м. Харків та м. Полтава. Коефіцієнти ліквідності, а саме коефіцієнт швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності наближаються до нормативних значень, що свідчить про низький фінансовий ризик для підприємства та характеризують здатність суб'єкта господарювання покрити кредиторську заборгованість.

Основними формами первинних документів, котрі супроводжують реалізацію товарів та послуг є видаткові накладні, договори, товарно-транспортні накладні, акти наданих послуг тощо. Відповідно до специфіки діяльності, ТОВ «Комфорт Агро» використовує лише безготівкові розрахунки. До основних документів на перерахування грошових коштів із поточного рахунку відносимо платіжне доручення, вексель, акредитив та гарантію. Первинні документи, котрі супроводжують надходження та вибуття готівки до каси є прибутковий касовий ордер (форма № КО-1) , видатковий касовий ордер (форма № КО-2), журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів (форма № КО-3) та касова книга (форма № КО-4). Найчастіше, грошові кошти із каси підприємства можуть бути використані для покриття авансових витрат, подорожніх листів, виплат заробітної плати. До основних помилок під час роботи з касою відносять недотримання термінів здачі готівки з авансовим звітом, несвоєчасне оформлення прибуткових та видаткових касових ордерів, допущення арифметичних помилок. Задля того, щоб зменшити вірогідність допущення механічних та арифметичних помилок, ТОВ «Комфорт Агро» використовує систему «Bas.Бухгалтерія».

Програмне забезпечення «Bas.Бухгалтерія» дає змогу формувати бухгалтерські проведення, контролювати рух та стан грошових коштів, розмір дебіторської та кредиторської заборгованості. Задля того, щоб перерахувати грошові кошти із поточного рахунку в банку, підприємство користується інтернет-банкінгом від Приват24. Також, ТОВ «Комфорт Агро» планує відкрити точку роздрібної торгівлі сільськогосподарськими товарами. У такому випадку, згідно законодавству України має використовуватись реєстратор розрахункових операцій. Задля полегшення функцій та обов'язків касира, нами було розглянуто та запропоновано програмне забезпечення «Cota.Каса». Наведене забезпечення дає змогу автоматично підтягувати

ціну, вагу, кількість товару за його номенклатурою, передбачає два види розрахунків: готівкою та безготівкою.

Задля покращення якості ведення та організації бухгалтерського обліку грошових коштів та розрахунків було розглянуто функції зовнішнього незалежного аудиту, розроблено план та програму аудиторської перевірки, тест внутрішнього контролю. Вивчаючи економічну літературу та фахові статті, можна зробити висновок про типові помилки організації руху грошових коштів, а саме: відсутність касових документів, допущення арифметичних помилок, втрата первинних супроводжуючих документів тощо.

Щоб вирішити знайдені недоліки було запропоновано запровадити систему електронного документообігу із використанням програмного забезпечення «М.Е.Дос», «Вчасно», «Free,Zvit». Використання електронного документообігу має ряд переваг, а саме: можливість віддаленого доступу, економія часу на пошук документів за запитом, зручність отримання екземплярів документів від контрагентів. Також, нами було розроблено графік документообігу. Використання графіку документообігу дає змогу виділити відповідальних співробітників за певний вид первинної документації, систематизувати роботу та зменшити навантаження.

На нашу думку, було б доцільним ТОВ «Комфорт Агро» запровадити службу внутрішнього аудиту. До основних завдань служби внутрішнього аудиту можна віднести контроль за веденням обліку на підприємстві, аналіз минулої та поточної діяльності підприємства, надання рекомендацій стосовно покращення якості організації управління на окремих підрозділах товариства.

У висновку, можна сказати, що правильна організація обліку грошових коштів та розрахунків на торговельному підприємстві має велике значення, оскільки ефективний облік грошових коштів є фундаментальною основою управління бізнесом та забезпечує стабільний розвиток підприємства на всіх етапах. Планування діяльності, розміру сплати податків до бюджетів, витрат на виробництво, оплату праці, закупівлю сировини, зарахування отриманих грошових коштів за товар – процеси, правильний облік яких прямо впливає на розмір фінансового стану підприємства та якість його функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О.В. Аудит управлінської діяльності в Україні: проблематика узгодження дефініцій // *Науковий вісник*. Одеський Національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2012. №10 (162). С. 175-185.
2. Баранова А.О., Наумова Т.А., Кашперська А.І. Аудит: навч. посіб.: Харків.: ХДУХТ, 2017. 247 с.
3. Безготівкові розрахунки // Національний банк України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash> (дата звернення 30.08.2023).
4. Беренда Н.І., Чернелевський Л.М. Аудит: теорія і практика навч. посіб.: К.: «Хай-Тек Прес», 2008. 560 с.
5. Білуха М.Т. Курс аудиту: підручник; 2-е вид., перероб. Київ : Вища школа; Знання, КОО, 1999. 574 с.
6. Бобришева-Шкарлет Т., Нехай В. Аудит підприємств, що перебувають у фінансовій кризі // *Сіверянський літопис*. 2008. №3. С. 221-227. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45888/26-Bobryshev-Shkarlet.pdf?sequence=1> (дата звернення 25.09.2023)
7. Бондаренко Н.М., Таран В.В. Організація обліку і контролю грошових коштів // *Причорноморські економічні студії*. 2017. №17. С. 229-234.
8. Бודько О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Аудит» // Дніпровський державний технічний університет. Кам'янське, 2019. 125 с.
9. Бурак І.О. Розрахунки між діловими партнерами: форми та класифікація // *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 234. С. 20-25.
10. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. Житомир : Рута, 2009. 912 с.
11. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / В. М. Соболев, І. А. Косата, Т.В. Розіт тощо; за ред. В. М. Соболева. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 222 с.

12. Гриценко А.А. Грошові агрегати. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-32043> (дата звернення 30.08.2023).
13. Грошово-кредитна та фінансова статистика Лютий 2023 // Національний банк України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MFS_2023-02.pdf?v=4 (дата звернення 30.08.2023).
14. Дерій М.В. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок // *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 60-64.
15. Документи для митного оформлення ІНВОЙС (рахунок-фактура) // *UA.Broker* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ua-broker.com/shcho-potribno-znaty/dokumenti-dlya-mitnogo-oformlennya/invoys-rahunok-faktura/> (дата звернення 10.09.2023).
16. Електронний документообіг в Україні // *M.E.DOC* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://medoc.ua/blog/elektronnij-dokumentoobig-v-ukrani> (дата звернення 12.09.2023).
17. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник: словник. К.: Кондор, 2006. 355 с.
18. Івченко Л.В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 798-803.
19. Кащенко О.І. Облік і аналіз грошових коштів та розрахунків в системі управління підприємством. Автореф. дис. кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2012. 22 с.
20. Консультаційна роль внутрішнього аудиту: вебінар Міністерства фінансів України від 25-29 травня 2020 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/Audit%20Presentation.pdf> (дата звернення 25.09.2023).
21. Косата І.А., Зернова В.О., Стріляна Я.О. Курсові різниці та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства. Теоретичні та практичні питання

узгодження інтересів розвитку територіальної системи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 31 жовтня 2020р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна Навчально-Науковий інститут «Каразінська школа бізнесу», 2020. С. 387-390.

22. Кравченко В. Формування фінансових ресурсів та грошових фондів на підприємстві // *LivingFO*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/lnvig> (дата звернення 05.07.2023).

23. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту : підручник. Київ. : Каравела, 2009. 544 с.

24. Купчик Т., Онищенко В. Касова дисципліна 2021 // *Головбук* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/7881-kasova-distiplna-2020> (дата звернення 07.09.2023).

25. Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 112 с.

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21) «Вплив змін валютних курсів»: стандарт від 01.01.2012 (Редакція станом на 01.01.2012)) // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022#Text (дата звернення 24.07.2023).

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів»: стандарт від 01.01.2012 № 929_019 (Редакція станом на 01.01.2012) // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (дата звернення 10.07.2023).

28. Місце та значення аудиту в системі фінансового контролю в Україні // Форум права. 2013. №1. С. 1154-1159. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f166b10f-dc08-49b8-a0e6-93a84e0c7221/content> (дата звернення 20.09.2023).

29. Назаренко Т.В. Аудит розрахунків з грошовими коштами // Житомирська політехніка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=83232> (дата звернення 10.09.2023).

30. Онищенко В. Облік валютних операцій на підприємстві 2023 // *Головбук*. Платформа бухгалтерія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://buhplatforma.com.ua/article/7131-rozrahunki-v-nozemny-valyut> (дата звернення 02.10.2023).
31. Онищенко В. Облік грошових коштів на рахунках в банку // *Головбук*. Платформа бухгалтерія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku> (дата звернення 31.08.2023).
32. Онучак В. Електронний документ: де використовується і як з ним працювати? // *Вчасно.ЕДО* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vchasno.ua/elektronnyi-dokument/> (дата звернення 13.09.2023).
33. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства // Науковий вісник Ужгородського університету. сер. «Економіка». 2011. № 33 частина 2. С. 215-220.
34. Податковий кодекс України: кодекс від 02.12.2010 № 2755-IV (редакція станом на 19.04.2018) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 25.08.2023).
35. Пономарьова Т.В., Стріляна Я.О. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів на торговельному підприємстві // *Бізнес Інформ* (подано до друку 31.10.2023)
36. Пономарьова Т.В., Стріляна Я.О. Особливості обліку грошових коштів зарахованих через POS-термінал. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Київ, 11 травня 2023р.). Київ: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2023. С. 86-87.
37. Посібник користувача «Сота» // «Сота» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sota-buh.com.ua/content/manuals/help.pdf> (дата звернення 02.09.2023).
38. Потопальська Г.Г. Зовнішній та внутрішній аудит в Україні // *Економіка*. 2004. №27. С. 92-99.
39. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 258-VIII (Редакція станом на 01.01.2023) // База даних

«Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 02.09.2023).

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція станом на 10.08.2022) // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 20.08.2023).

41. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV (Редакція станом на 16.10.2020) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text> (дата звернення 29.09.2023).

42. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція від 30.11.1999 №291 (Редакція станом на 29.10.2019) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 05.08.2023).

43. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР (Редакція станом на 01.08.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 27.08.2023).

44. Про затвердження інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова від 29.07.2022 № 163 (Редакція станом на 29.07.2022) // База даних «Законодавство України»/ Правління Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення 20.08.2023).

45. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 (Редакція станом на 30.12.2013) // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 15.08.2023).

46. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ

Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (Редакція станом на 17.02.2023) // База даних «Законодавство України» / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 10.07.2023).

47. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193 (Редакція станом на 17.02.2023) // База даних «Законодавство України» / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 17.07.2023).

48. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2002 (Редакція станом на 03.11.2020) // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text> (дата звернення 25.07.2023).

49. Про затвердження положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова від 29.12.2017 № 148 (Редакція станом на 08.10.2022) // База даних «Законодавство України»/ Правління Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення 11.08.2023).

50. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах: Постанова від 15.12.2004 № 639 (Редакція станом на 16.07.2020) // База даних «Законодавство України» / Правління Національного банку України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text> (дата звернення 31.08.2023).

51. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 № 698-XII (Редакція станом на 11.02.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення 10.07.2023).

52. ПРРО для ФОП 2021-2022. Сота Каса. // *El.бух. Електронна бухгалтерія*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://elbuh.com.ua/contacts/about-us.html> (дата звернення 02.09.2023).

53. Рябчук О.Г., Коротаєва І.Р. Особливості та проблеми аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банку // Науковий вісник Херсонського державного університету. сер. «Економічні науки». 2018. №29 (2). С. 181-184.
54. Скоробогатова В.В. Грошові кошти як основна складова монетарних активів: економічна та облікова сутність поняття // Вісник ЖДТУ. сер. «Економічні науки». 2012. № 1(59). С. 193-197.
55. Слюсаренко В.Є. Аудит: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. Монографія. Ужгород: УжНУ, 2014. 200 с.
56. Сота.Каса. // *Сота. Звітність і документообіг*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sota-buh.com.ua/page/sota-kasa> (дата звернення 01.09.2023).
57. Степаненко О.І. Грошові кошти в системі бухгалтерського обліку підприємства // Регіональна економіка та управління. 2021. №1 (31). С. 91-98.
58. Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 351с.
59. Шишкова Н.Л. Контроль: незалежний, внутрішній, державний : навч. посіб. Дніпро. : НТУ «ДП», 2021. 155 с.
60. Що таке інтернет-банкінг? // *Дія.Бізнес*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua/handbook/finansovij-menedzment/so-take-internet-banking> (дата звернення 31.08.2023).
61. Що таке кваліфікований електронний підпис (кеп)? // *ЦСК.Україна* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uakey.com.ua/faq/shho-take-kvalifikovaniy-elektronnij-pdpis-kep> (дата звернення 15.09.2023).
62. Robertson Jack C. Auditing: Врі /Irwin, 1993. 765 с.